

30/
Sekretarijat Stručnog SLU
dokumentacija

323

СКУПШТИНА СФРЈ
SKUPŠTINA SFRJ
СОБРАНИЕ НА СФРЈ

SKUPŠČINA SFRJ
KUVENDI I RSFJ
A JSZSZK KÉPVISELŐHÁZA

САВЕЗНО ВИЈЕЋЕ
SAVEZNO VIJEĆE
СОЈУЗЕН СОБОР
ZVEZNI ZBOR
САВЕЗНО ВЕЋЕ
DHOMA FEDERATIVE
SZÖVETSÉGI TANÁCS

2 СЈЕДНИЦА
2. SJEDNICA
2. СЕДНИЦА
2. SEJA
SEANCA E 2
2. ÜLÉS

17. ЈУНА 1982.
17. JUNA 1982.
17. LIPNJA 1982.
17 ЈУНИ 1982
17. JUNIJA 1982
17 GERSHOR 1982
1982. JÚNIUS 17.

СТЕНОГРАФСКЕ
БИЉЕШКЕ

STENOGRAFSKE
BILJEŠKE

СТЕНОГРАФСКИ
БЕЛЕШКИ

STENOGRAFSKI
ZAPISKI

СТЕНОГРАФСКЕ
БЕЛЕШКЕ

SHĚNIMET
STENOGRAFIKE

GYORSÍRÓI
JEGYZETEK

UREĐIVAČKI ODBOR:

Dragutin Harmadi, predsednik

Janez Čamernik

Aslan Fazlija

Sašo Ivanovski

Milan Lukić

dr Branislav Ostojić

Jože Pacek

Dorđe Radojev

Bojan Selić

dr Miladin Stevanović

Mira Šestanović

Vukosava Vučković

Metodi Zvrčinov

Izdaje: Služba za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ

Odgovorni urednik Branislav Ilić

Beograd, Trg Marksa i Engelsa 13 – Tel. 339-651

Štampa: TANJUG – OOUR Grafička delatnost, Beograd, Obilićev venac 2

DRUGA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA

(Održana 17. juna 1982. godine, početak u 10 časova i 5 minuta)

PREDSEDAVA

PREDSEDNIK SAVEZNOG VEĆA dr ANTON VRATUŠA

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA *(SR Slovenija):*

Drugarice i drugovi delegati, otvaram 2. sednicu Saveznog veća Skupštine SFRJ.

Delegati Vladimir Boljević, Franc Čargo, Bojan Škorja, Ela Ulrih—Atena, Tomislav Kovač, Žarko Čikara, Jože Pacek, Mihajlo Brajović, Bogdan Stevako, Muhadžiri Ali i Miha Briški izvestili su me da su sprečeni da prisustvuju ovoj sednici Veća.

Konstatujem da postoji kvorum potreban za rad Veća.

Zapisnik 1. sednice Veća dostavljen vam je zajedno s aktom o sazivu ove sednice.

U tekstu zapisnika, na strani 8. poslednji pasus, druga rečenica, potkrala se greška. Ova rečenica treba da glasi: „Zajedničkom sednicom veća Skupštine SFRJ predsedavao je Nikola Kmezić, predsednik Veća republika i pokrajina”. U skladu s tim, na strani 9. se briše rečenica u drugom pasusu.

Da li Veće uvažava ovu ispravku? *(Da)*

Da li se ko javlja za reč u vezi sa zapisnikom? *(Ne)*

Da li ima drugih primedaba ili ispravki u pogledu zapisnika? *(Nema)*

Konstatujem da će zapisnik biti overen u tekstu koji ste dobili, s ispravkom koja je na ovoj sednici prihvaćena.

Drugarice i drugovi delegati, pre nego što pristupimo utvrđivanju dnevnog reda današnje sednice, dozvolite da vas saglasno odredbi člana 53. stava 2. Poslovnika Saveznog veća, obavestim o sledećem: drug Mirko Ostojić izabran je u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini krajem aprila ove godine za delegata u Saveznom veću

Skupštine SFRJ. Veće je njegov mandat verifikovalo, zajedno s mandatima ostalih delegata izabranih u ovom sazivu na prvoj sednici, 15. maja ove godine. Drug Ostojić je 16. maja, na predlog predsednika Saveznog izvršnog veća drugarice Milke Planinc, imenovan za zamenika saveznog sekretara za inostrane poslove. Time su se, saglasno članovima 10, stav 1. i 13, stav 1, tačke 6. Zakona o izboru i opozivu delegata u Saveznom veću Skupštine SFRJ, stekle okolnosti prema kojima treba da prestane mandat delegata Ostojića u Saveznom veću pre isteka vremena za koje je bio biran. Mandatno-imunitetska komisija obavestila me je da je drug Ostojić preuzeo funkciju koja je, prema Ustavu SFRJ i saveznom zakonu, nespojiva s funkcijom delegata u Saveznom veću.

S tim u vezi, predlažem Veću da, saglasno članu 53. stav 1. svoga Poslovnika, utvrdi da je delegatu drugu Mirku Ostojiću 16. maja 1982. godine prestao mandat delegata u Saveznom veću Skupštine SFRJ.

Da li se slažete? *(Slažu se)*

Treba da utvrdimo dnevni red današnje sednice Saveznog veća.

Predlog vam je dostavljen u aktu o sazivu.

U međuvremenu, Komisija Skupštine SFRJ za izbor i imenovanje predložila je da se dnevni red dopuni tačkom:

Predlog za izbor sudija Saveznog suda.

Da li ko želi reč povodom ovog predloga za dopunu? *(Niko)*

Da li Veće prihvata ovaj predlog za dopunu dnevnog reda? *(Prihvata)*

Konstatujem da je Savezno veće prihvatilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja da se u dnevni red današnje sednice Save-

znog veća uvrsti predlog za izbor sudija Saveznog suda.

Da li ko od delegata želi reč u vezi s predlogom dnevnog reda u celini? (*Niko*)

Savezno veće je, dakle, usvojilo sledeći dnevni red:

1. Polazne osnove dugoročnog programa ekonomske stabilizacije;

2. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu, iz reda delegata u Skupštini SFRJ;

3. Predlog za imenovanje predsednika i članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ, i

4. Predlog za izbor sudija Saveznog suda.

Predlažem da, saglasno članu 350. stav 2. našeg Poslovnika, zajedno s delegatima u Veću republika i pokrajina saslušamo uvodnu reč predsednice Saveznog izvršnog veća drugarice Milke Planinc povodom razmatranja Polaznih osnova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i izlaganje potpredsednika Saveznog izvršnog veća druga Zvoneta Dragana o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine u 1981. i 1982. godini, s prvim ocenama mogućnosti ostvarivanja plana u 1982. godini.

Guverner Narodne banke Jugoslavije drug Radovan Makić govoriće o eksternoj likvidnosti zemlje.

Predlažem da izlaganje druga Makića saslušamo, saglasno članu 344. stav 1. Poslovnika Saveznog veća, bez prisustva javnosti.* Predstavnici sredstava javnog informisanja mogu prisustvovati ovom delu sednice, a o načinu obaveštavanja javnosti dogovoriće se sa Sekretarijatom za informacije Skupštine SFRJ.

Da li Veće prihvata ove predloge? (*Prihvata*)

U vezi s postupkom postavljanja delegatskih pitanja i traženja obaveštenja od Saveznog izvršnog veća i organa uprave, predlažem Veću da, shodno članu 150. stav 2. našeg Poslovnika, odluči da delegati koji to žele postave delegatska pitanja, odnosno zatraže obaveštenja nakon što zajedno sa delegatima u Veću republika i pokrajina saslušamo izlaganje predstavnika Saveznog izvršnog veća.

Odgovore predstavnika Saveznog izvršnog veća na postavljena pitanja odnosno njihova obaveštenja, saslušali bismo na kraju ove sednice, kada budu iscrpene tačke našeg dnevnog reda.

Da li Veće prihvata ovaj predlog? (*Prihvata*)

Sada možemo zajedno da saslušamo uvodnu reč drugarice Milke Planinc, predsednice Saveznog izvršnog veća, izlaganje druga Zvoneta Dragana, potpredsednika Saveznog izvršnog veća, a kasnije informaciju druga Radovana Makića, guvernera Narodne banke Jugoslavije.

* Izlaganje se može koristiti u Službi za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ u skladu s Poslovnikom Skupštine SFRJ.

SEDNICA SAVEZNOG VEĆA
ZAJEDNO S DELEGATIMA U VEĆU REPUBLIKA I POKRAJINA

PRESEDAVA

PRESEDAJNIK SAVEZNOG VEĆA dr ANTON VRATUŠA

PREDSEDAVAJUĆI ANTON VRATUŠA:

Drugarice i drugovi, saglasno odgovarajućim odredbama u svojim poslovnicima, Savezno veće i Veće republika i pokrajina Skupštine SFRJ odlučila su da zajedno saslušaju uvodnu reč drugarice Milke Planinc, predsednika Saveznog izvršnog veća, povodom razmatranja Polaznih osnova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije. Veće će takođe, kao što sam rekao, zajedno saslušati izlaganje predstavnika Saveznog izvršnog veća o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1981. godini i elementirna za 1982. godinu.

Reč ima drugarica Milka Planinc, predsednik Saveznog izvršnog veća.

MILKA PLANINC, *predsednik SIV-a*:

Drugarice i drugovi delegati, Polazne osnove dugoročnog programa ekonomske stabilizacije daju priliku i obavezuju da — polazeći od principijelnih stavova i ocjena dubljih uzroka koji su doveli do poremećaja u tokovima društvene reprodukcije — stvaralački, realno i što praktičnije osmislimo naše zadatke sa ciljem da damo odgovore za izlaz iz postojećeg veoma teškog stanja i da otvaramo realnu perspektivu, materijalnog i ukupnog društvenog razvoja. Odmah da kažem to da ćemo svoje zadatke ostvarivati u uvjetima veoma poremećenih odnosa u međunarodnoj zajednici — čiji smo i mi dio — bez izgleda da se uzroci tih poremećaja brže uklone. Duboki su uzroci tih poremećaja, a veoma skromni izgledi da se počnu ozbiljnije rješavati. To znači da ćemo program stabilizacije sprovoditi i pod realnim pritiskom tih okolnosti, da o tome moramo voditi računa i tražiti načina da opstane-

mo i da se razvijamo u svijetu kakav jest, bez iluzija da će uskoro biti ono što mi želimo, i što bi bilo u interesu cijelog čovječanstva. Očito je da smo na promjene i poremećaje u svjetskoj ekonomiji sporo reagirali. Jugoslavija, po stupnju svog razvoja i po strukturi svoje privrede, spada u krug zemalja na koju su se kretanja u svjetskoj ekonomiji negativno odrazila. U ovoj deceniji pretrpjeli smo golem ekonomski udar. Desetine milijardi dolara isplatili smo dodatno za istu uvezenu supstancu, tehnologiju, naftu, sirovine itd.

Vanjske i unutrašnje okolnosti nalažu unošenje realizma u ekonomsku i razvojnu politiku. Predstoji nam teška faza razvoja, koja zahtijeva povećane napore i odricanja svih nosilaca društvene reprodukcije. To je faza u kojoj se cijelo društvo mora prilagoditi realnosti — da troši manje nego proizvodi. U takvoj situaciji od najvećeg je značaja aktiviranje svih potencijalnih mogućnosti našeg društva, kako materijalnih, tako i onih koje u sebi nosi sistem socijalističkog samoupravljanja.

Kako znate Polazne osnove dugoročnog programa ekonomske stabilizacije ne mijenjaju strateška opredjeljenja naše zemlje utvrđena Ustavom iz 1974. godine, Zakonom o udruženom radu i političkih dokumenta X i XI kongresa SKJ. U njima se na koncizan i argumentiran način kritički ocjenjuje sadašnje stanje i izlaz iz tog stanja traži u odlučnijim naporima cjelokupnog društva da se strateška opredjeljenja provode u praksi.

Polazne osnove u svojoj suštini su reafirmacija strateških opredjeljenja našeg društva, što je očito bilo neophodno, s obzirom na opasnosti u koje nas vode stihijna kretanja u proteklom godinama, sve veći raskorak između načelnih opredjeljenja i onog što se u praksi događa.

Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije podržao je Polazne osnove, a sigurno je da

će i XII kongres SKJ pridonijeti da se cijelo naše društvo odlučno i trajno mobilizira na dugoročnom programu stabilizacije.

Skupština SFRJ i Savezno izvršno vijeće, u skladu sa svojim ustavnim položajem, imaju goleme odgovornosti da se uključe u posao oko konkretizacije dugoročnog programa stabilizacije i da svoj rad u svim oblastima društvenog života zasnovaju na čvrstim principijelnim opredjeljenjima Polaznih osnova. U tome naročito mora biti naglašena uloga Skupštine SFRJ kao dijela cjeline delegatskog sistema i Saveznog izvršnog vijeća, kao izvršnog organa Skupštine. Ujednačenje u pristupu i efikasnost u praktičnoj primjeni moguće je postići samo sinhroniziranim funkcioniranjem delegatskog sistema od baze do Federacije i stalnim uspostavljanjem sklada između strateških opredjeljenja i konkretne, praktične akcije svih subjekata u društvu.

Analizom uzroka nastalnih poremećaja i utvrđivanjem izlaza iz toga važno je konstatirati one ključne točke od kojih dugoročni program stabilizacije mora da polazi.

1. Sadašnji poremećaji nastali su (a na to su nas argumentirano upozorili, već dokumenti X kongresa SKJ) na višku rada otuđenom od proizvođača. Kao neminovni zaključak iz toga slijedi da je daljnji razvoj samoupravljanja i dugoročni program stabilizacije integralan proces.

To posebno naglašavam, jer naše društvo iz sadašnjeg stanja mora i može izaći. Ali, ako to radimo na način koji ne osigurava istodobno spajanje proizvođača s viškom rada, spajanje odluka o raspoređivanju dohotka s onim koji ga ostvaruje, onda još jedanput možemo stvoriti privide po kojima administrativnim mjerama „sređujemo” stanje, a poslije toga upadamo u nove, još teže poremećaje. To se, uostalom upravo događa i pored ocjena i upozorenja koja su o tome dali X i XI kongres SKJ.

To pretpostavlja da našim praktičnim odnosom, mjerama koje poduzimamo na liniji dugoročnog programa stabilizacije odlučno izlazimo iz stanja u kojem jedni subjekti ekonomske politike donose materijalne odluke, a drugi snose posljedice, odnosno u kojem se negativne posljedice socijaliziraju. Mi odlučno moramo izlaziti iz tog nera-

cionalnog stanja u kojem je teško identificirati odgovornost za donošenje ekonomskih odluka. Kolebanje koje sada u društvu postoji između orijentacije da red prave državni organi ili da jača samoupravljanje može biti savladano samo daljnjom odlučnom orijentacijom na jačanje samopravnih institucija — OOUR-a prije svega — kako u donošenju odluka o upravljanju društvenim sredstvima tako i u jačanju njihove odgovornosti za posljedice koje izazivaju tako donijete odluke; time se, naravno, ne umanjuju i ekonomske funkcije države i odgovornost organa društveno-političkih zajednica u skladu s njihovim ustavnim ovlaštenjima.

2. Polazne osnove, ne bez razloga, jako naglašavaju potrebu oslobađanja djelovanja ekonomskih zakonitosti. Samoupravljanje i administrativna, voluntaristička intervencija u produkcijskom odnosu ne idu zajedno. Osnovne organizacije udruženog rada i njihove asocijacije mogu racionalno djelovati samo pod uslovom da se njihov rad mjeri objektivnim kriterijima onih kojima je njihov rad potreban, što se verificira na tržištu — bilo internom bilo vanjskom. Polazne osnove ocjenjuju da smo administrativnim uplitanjem, od općine do republika i Federacije, na tom području mnogo što-šta iskrivili i poremetili do te mjere da sada nema pravog objektivnog kriterija koja proizvodnja jest, a koja nije produktivna.

Naravno, pri tom ne treba misliti da se položaj proizvođača prepušta stihijnom djelovanju tržišta. Daljnji razvoj samoupravljanja upućuje proizvođače prema „asocijaciji slobodnih proizvođača”, što znači njihovom povezivanju i organiziranju da savladaju stihijno djelovanje tržišta. Ali to ujedno znači nametanje kriterija objektivnih ekonomskih zakonitosti radu svake osnovne organizacije udruženog rada, a ne administrativno-voluntarističko posredovanje u odnosima među njima.

3. Stihijnost djelovanja zakona vrijednosti i drugih tržišnih zakonitosti koriguje se i ograničava sistemom samopravnog društva planiranja. Ali, da bi se dovela u sklad s našim sistemom i onom ulogom koja je definirana u Polaznim osnovama, dosadašnja praksa planiranja mora se temeljito mijenjati.

Osnovna kategorija planiranja mora biti dohodak. U tom okviru i u okviru predstojećih izmjena i dopuna planova treba dosljedno provoditi sistem u tom smislu da se moraju planirati uslovi i osnove za ostvarivanje i povećavanje dohotka i za njegovo raspoređivanje sa stajališta prava radnih ljudi da utvrđuju zajedničku politiku ekonomskog i društvenog razvoja.

Sa stajališta kvalitete planiranja na razini privrede cijele zemlje, najznačajnije je da se usklađivanjem planova obuhvati onaj dio vrijednosti društvenog bruto-proizvoda u čijem ostvarivanju sudjeluju organizacije udruženog rada koje — s obzirom na postojeće strukturalne karakteristike jugoslovenske privrede — svojom proizvodnjom u osnovi opredjeljuju usklađenost tokova društvene reprodukcije u cjelini i obezbjeđuju jedinstvo jugoslavenskog privrednog prostora. Bez toga se ne može obezbijediti ni racionalno korištenje resursa, niti optimalizacije proizvodnje i sniženje troškova, koji su predujet izvozne konkurentnosti. Riječ je o reprodukcionalnoj uslovljenosti i jedinstvu ekonomskih interesa, na primjer, između metalurgije i metaloprerađivača, bazne i prerađivačke kemije, turizma i proizvođača hrane itd. Ovdje se ne radi o izdvajanju nekakvih razvojnih prioriteta, već onoga što predstavlja jugoslavenski proces proizvodnje i iskazuje se kao nužno da se povezuje u Jugoslaviji. Polazne osnove posebno naglašavaju ulogu plana u razvoju velikih sistema i omogućavanju razvoja tehnologije.

U vezi sa svim što sam rekla o planiranju nužno je preispitati i broj materijalnih bilanci i dosadašnju praksu njihove primjene u planiranju. One ne bi smjele prelaziti funkciju analitičko-dokumentacione i informacione osnove, koja služi planiranju. Jer, funkcija normativnih instrumenata tih bilanci nije svojstvena našem sistemu.

Kad je riječ o društvenim dogovorima i samoupravnim sporazumima — akcenat sa pritiska na njihovo formalno sklapanje moramo premjestiti na njihovu realnost i na odgovornost za njihovo provođenje. To podrazumijeva i preciziranje materijalne i društvene odgovornosti sudionika. Pri svemu tome društveni dogovori i samoupravni sporazumi moraju izražavati realne interese, moraju biti stavljeni u funkciju ekonomskih i

tržišnih zakonitosti, kriterija i odnosa, umjesto da igraju ulogu njihovog supstituta.

Poseban zahtjev teče se promjene odnosa prema realnosti u planiranju, jer nerealni i nekozistentni ciljevi i zadaci vuku na pokušaje da se planske proporcije obezbijede administrativnim mjerama koje, u suštini, predstavljaju nasilje nad privređivanjem. Raskorak između proteklih planova i njihove realizacije je poznat, a ocjenu nerealnosti naših planova potvrđuje i stanje u realiziranju tekućeg srednjoročnog plana. Na prvom mjestu, taj plan u suštini nije ni uveden u funkciju, jer nisu realizirani neki bitni zadaci iz njegovog trećeg dijela, niti je mogao biti postignut niz dogovora, i to prije svega onih koji imaju materijalnu sadržinu.

Najveći poremećaji su u odnosima s inozemstvom. Jedan od najvažnijih uzoraka stanja na području zaduživanja u inozemstvu jeste to što se odluke o zaduživanju donose pretežno, a za najveće investicije isključivo izvan organizacija udruženog rada i što se prilikom zaduživanja ne polazi od toga da se u inozemstvu može zaduživati samo onaj tko povećanom proizvodnjom za izvoz može osigurati i sredstva za otplatu takvog zajma. Realno stanje u tom pogledu sada je takvo da su proporcije, koje su važeće u tekućem srednjoročnom planu, zasnovane na pretpostavci da će se i u ovom planskom periodu zaduživanjem obezbijediti u inozemstvu izvjestan obim dodatne akumulacije. U međuvremenu se pokazalo da stvarne mogućnosti za obezbjeđivanje kredita iz inozemstva uveliko zaostaju za onim željama na kojima su građene ovakve kalkulacije. Kada se na drugu stranu stave naše ukupne obveze za otplatu glavnica i kamata prema inozemstvu, koje dospijevaju u tom pogledu, i ako se tome doda i neizbježno smanjenje postojećeg kratkoročnog duga, ukupne obveze za otplatu anuiteta na konvertibilnom području znatno premašuju mogući priliv od novog zaduženja. To znači da se u našem razvoju, umjesto sa dodatnom akumulacijom iz inozemstva kao ranije, mora računati s tim da se dio društvenog proizvoda izdvaja za otplate dugova i visokih kamata i da se time umanjuje i obim domaće akumulacije raspoložive za investicije.

Materijalni položaj privrede još je nepovoljniji kada se ima u vidu činjenica da za neke obveze još nismo pronašli odgovarajuća materijalna rješenja, pa smo njima već unaprijed opteretili budući dohodak. Tako smo u 1982. godinu ušli s nepokrivenim gubicima iz ranijih godina, nepokrivenim kursnim razlikama i sa zahtjevima republika i pokrajina za nadoknadu šteta od elementarnih nepogoda, za što se u fonodovima solidarnosti ne raspolaže sredstvima. To će snažno opterećivati dohodak privrede u 1982. i u narednim godinama. Napokon, teškoće u platnoj bilanci djeluju na sužavanje akumulativnosti i posebno — putem snižavanja stope rasta društvenog proizvoda. Zbog svega toga moraju se revidirati i očekivanja u pogledu raspoložive akumulacije za ulaganje u razvoj.

Postoje, istina, još mnoge mogućnosti trošenja bez pokrića, odnosno stvaranja iluzije da raspolažemo većim društvenim sredstvima nego što to stvarno jeste — prije svega, putem emisije, putem multiplikacionih mehanizama u bankarskom sistemu i korišćenja obrtnih fondova za ulaganja u osnovna sredstva, putem deficitarnog finansiranja opće i zajedničke potrošnje itd; međutim, ti kanali moraju se energično presjeći, jer je potpuno jasno da ukupna unutarnja tražnja realno uvijek ostaje u okvirima koje omeđuje realni društveni proizvod i bilanca odnosa s inozemstvom.

Prema tome, već dosadašnja privredna kretanja i mogućnosti koje se mogu procijeniti u pogledu ekonomskih odnosa s inozemstvom i mogućeg investicionog potencijala ukazuju na to da se osnovne proporcije plana ne mogu ispuniti i da će u odnosu na planirane proporcije posebno zaostati privredni rast, sa svim posljedicama koje iz toga slijede. Otuda zaključak da treba mijenjati ne samo način i metode planiranja, već i konkretan plan koji je u toku.

4. Promjenu strategije razvoja u pravcu jačeg upućivanja u međunarodnu podjelu rada Polazne osnove ističu kao izričito opredjeljenje, zbog toga što dostignuti stupanj ekonomskog razvoja bez širenja tržišta ne osigurava racionalno korišćenje potencijala i daljnji uspješan razvoj. Jednak značaj ima i neophodnost da se privreda i ekonomija uopće podvrgnu djelovanju kriterija razvijenih pri-

vreda, kako bi se potakla aktivnost za podizanje produktivnosti rada i efikasnosti ekonomije uopće. Dugogodišnje zatvaranje prema svijetu i preterana zaštita domaće proizvodnje ostavili su mnoge negativne posljedice, prije svega stvaranjem uvjeta da se na zatvorenom domaćem tržištu, koje priznaje sve troškove, može dobro živjeti i uz neracionalnu, neefikasnu proizvodnju. Kao rezultat imamo — u društvenim okvirima gledano — usitnjen, nepovezanu, neracionalno organiziranu ekonomiju, sa svim negativnim posljedicama po pojedinačnu i ukupnu društvenu produktivnost rada.

Drugarice i drugovi, za Skupštinu SFRJ i za Savezno izvršno vijeće prihvatanje Polaznih osnova znači obavezu da oni, u svom ukupnom radu, na tekućim i dugoročnim zadacima, budu čvrsto na tim opredjeljenjima kako prilikom rješavanja pitanja o kojima neposredno odlučuju, tako i u organiziranom utjecaju na ukupnu društvenu praksu. Posebno je značajno da republike i autonomne pokrajine budu najneposrednije i po svim linijama uključene kako u oblikovanje, tako i u realizaciji programa stabilizacije.

Raspravljajući o svojim zadacima u vezi s Polaznim osnovama, Savezno izvršno vijeće ocijenilo je da njihovo prihvatanje iziskuje, prije svega osmišljen, uporan i organiziran rad. Smatramo da ne treba čekati da se najprije Polazne osnove razviju u cjelovit dugoročan program ekonomske stabilizacije u obliku jednog novog dokumenta, pa da se tek onda pristupi izradi praktičnih rješenja kao instrumenata za unapređivanje društvene prakse samoupravljanja i za zadatak da se neposredno uključimo u rad na pripremi svih pojedinačnih dokumenata u okviru rada radnih grupa Komisije društvenih savjeta. Također, da rješenja za savladavanje složenih ekonomskih problema u kojima se zemlja nalazi tražimo na toj liniji, da u tome osiguramo puni utjecaj društvenih saznanja i društvene prakse.

Savezno izvršno vijeće smatra da bi radeći na taj način, u stalnoj komunikaciji sa Skupštinom SFRJ, moglo biti u stanju da, paralelno s radom na dokumentima dugoročnog programa stabilizacije, ujesen predloži i dugoročne mjere za njegovu realizaciju. Pri tome moramo uspostaviti vezu između konkretnih, praktičnih i nužnih mje-

ra za savladavanje sadašnjih poremećaja i nalaziti prostor za uspostavljanje onih odnosa koji na trajnijoj, dugoročnijoj osnovi otvaraju perspektivu za uspješan i stabilniji razvoj naše zemlje.

Za današnju sjednicu povodom „Majske analize” Savezno izvršno vijeće pripremiло je Predlog aktivnosti i mjera — u stvari, prijedlog kratkoročnijih mjera s ciljem da se odmah, svim raspoloživim sredstvima, utiče na zaustavljanje nepovoljnih tendencija u tokovima društvene reprodukcije, na koje ukazuju podaci o ekonomskim odnosima s inozemstvom, o kretanju proizvodnje i ukupne društvene potrošnje. Na vama je da ocijenite da li je taj Prijedlog mjera ispravno orijentiran, da li već u ovoj godini možemo više i bolje.

Kao što vidite, u ovoj godini — a po slegdivim podacima, sigurno je da će to biti i sljedeće — u prvi plan je izbila potreba poduzimanja svih mjera za održavanje vanjske likvidnosti zemlje na konvertibilnom području. To je iz razloga što moramo vratiti i očuvati povjerenje inozemnih faktora i time stvoriti normalnije uvjete za komunikaciju i poslovanje s vanjskim svijetom, bez čega ne možemo stvoriti uvjete da proizvodnja, inače uveliko ovisna o uvozu, uspostavi i održi normalne, ravnopravne odnose sa svojim partnerima. U Saveznom izvršnom vijeću nema dileme da li primat dati vanjskoj likvidnosti, ili osiguranju uvoza materijala za reprodukciju. To je jedno s drugim uvjetovano. Svi računi pokazuju da se naša ekonomija iz ovih poremećaja ne može izvući ako se ne ostvare uvjeti za dodatna zaduženja u inozemstvu. Mislim na zaduženja koja bi nam omogućila da preborodimo ove kritične faze i ostavila makar minimalan prostor za odvijanje proizvodnje. Nemamo nikakvih šansi da te uvjete stvorimo ako ne budemo uredno plaćali prispjele obaveze. O tome ovisi odnos stranih partnera prema našoj zemlji i prema poslovnim bankama. Makar koliko to bilo teško — mi to, radi budućnosti proizvodnje, moramo ostvariti.

Zakonom o uvjetima raspolaganja konvertibilnom valutom, zajedno s Dogovorom i Odlukom o obezbeđivanju likvidnosti prema inozemstvu, u globalu za zemlju povećava se sigurnost plaćanja fiksnih i garantiranih obveza, mada se ti izdaci ne pokrivaju u cjelini. Uz veliku disciplinu, poslo-

vnost u manipuliranju i cirkuliranju deviza i neophodnu solidarnost u međusobnom ispomaganju poslovnih banaka, mi imamo šanse da to teško breme savladamo. Ali, pri tom moramo biti svjesni da to za mnoge dijelove privrede znači nepremostive teškoće u ostvarivanju planirane proizvodnje, a posebno proizvodnje za izvoz. Poslije svih izdataka, na koje je izvozna privreda obvezana saveznim ili republičkim propisima, za uvoz potrebnih materijala ostaju veoma mala, a nekima i nikakva devizna sredstva.

Na nama je sada odgovornost i umijeće da na tom malom manevarskom prostoru mjerama ekonomske politike, djelovanjem sistema i podešavanjem režima poslovanja s inozemstvom, maksimalno potičemo i omogućujemo inicijativu privrednih subjekata u borbi za što veći izvoz, za što veći devizni priliv. To zahtijeva najširu društvenu akciju, dogovaranje i povezivanje proizvođača koji zajedničkim programom i radom mogu u tome pridonijeti, naravno i mjere ekonomske politike koje će to stimulirati. To zahtijeva i najveću društvenu odgovornost svih društvenih subjekata u raspolaganju konvertibilnim devizama. Ono što imamo na raspolaganju treba usmjeriti, prije svega, prema proizvodnji koja najviše pridonosi izvozu. Upozoravam da podaci ukazuju na obrnuta kretanja. Za uvoz opreme isplate teku kao da se baš ništa ne događa, a dotle nema ni minimalnih sredstava za uvoz repromaterijala.

U radnim grupama i u Komisiji Društvenih savjeta za dugoročni program stabilizacije još traju rasprave o praktičnim rješenjima za provođenje sistemskog tzv. Deviznog zakona. Realno je da se i to usko dovrši i da na temelju tog dokumenta radimo na potrebnim propisima i mjerama. Međutim, čini mi se da bi bilo korisno da se već sada, na početnoj raspravi o našim zadacima u vezi s Polaznim osnovama, dogovaramo kako što prije otkloniti ona praktična rješenja koja u inače teškoj situaciji izazivaju još veće poremećaje i devijacije.

Ne dovodeći u pitanje ustavni položaj, prava i odgovornosti republika i autonomnih pokrajina, i u domenu razmjene s inozemstvom očito je da sadašnji način formiranja platno i deviznobilačnih pozicija republika i pokrajina ne polazi od

temeljnih opredjeljenja ovog sistemskog Zakona. One su se, praktično pretvorile u platne i devizne bilance i postale prepreka uspostavljanju odnosa između organizacija udruženog rada na cijelom jugoslovenskom prostoru. Rađene po metodi budžetske raspodjele prava i obveza s razine Federacije, upravo zato što su po odmjerenom obujmu čvrsta obveza prema platnoj i deviznoj bilanci zemlje, upućuju republike i pokrajina na zatvaranje njihovih deviznih bilanci, na sprječavanje organizacija udruženog rada da uspostavljaju odnose i raspoređuju devizna sredstva po logici interesa organiziranja proizvodnje uopće, posebno one za izvoz, bez obzira na republičke i pokrajinske granice.

S obzirom da sadašnje stanje izaziva mnoge poremećaje koji negativno utječu na uspostavljanje odnosa u udruženom radu ne samo u pogledu izvoza, već i uopće u dohodovnim odnosima, mislim da možemo postići suglasnost da ta praktična rješenja mijenjamo, ne čekajući konačna rješenja u vezi s provođenjem Zakona. Značilo bi to da izračunate i na republike i pokrajine podijeljene platne i devizne pozicije praktički ne tretiramo kao fiksne obveze, da priznajemo promjene koje u njima nastaju iz odnosa između organizacija udruženog rada na jugoslovenskom prostoru. Tada bi to zaista bile pozicije, podložne promjenama, smanjivanju ili povećanju. Republike i pokrajine snosile bi odgovornost za ukupnu platnu i deviznu bilancu Jugoslavije, a ne bi bile smetnja uspostavljanju odnosa u udruženom radu koji, po sistemskom Zakonu, čine temelje odnosa i u oblasti razmjene s inozemstvom. U programu do jeseni sigurno nas čeka temeljit rad na preispitivanju sadašnjih praktičnih rješenja u toj oblasti a — ako nam analize pokažu — i promjena onih odredbi u Zakonu koje nisu u skladu s njegovim temeljnim opredjeljenjima. Sigurno je da sadašnji način utvrđivanja platne i devizne bilance moramo mijenjati. Praćenje njihova ostvarivanja i u ovogodišnjem planu pokazuje da su nerealne, da ovakvo izvedene ne predstavljaju pouzdanu osnovu ni za plan, ni za ekonomsku politiku. Morat ćemo se potruditi da ih izvedemo iz realnih tokova u procesu reprodukcije, a ne iz naših želja i potreba. Time bismo udruženi rad i republike i pokrajine

potakli na dogovaranje o organizaciji izvoza, o sticanju deviza, a ne na svađu oko raspodjele deviznog deficita.

U Komisiji saveznih društvenih savjeta pri kraju je rad na Antiinflacionom programu. Zadaći koji proizlaze iz tog Programa zahtijevaju još odlučnije mjere za savladanje poremećenih odnosa između proizvodnje i svih vidova potrošnje. Očito je da i Antiinflacioni program zahtijeva temeljito preispitivanje svih ciljeva i zadataka iz Plana do 1985. godine. Kretanja u prvih pet mjeseci ove godine, o čemu ste dobili podatke, pokazuju da tu moramo poduzeti hitne mjere, kako bismo već u ovoj godini zaustavili rast svih vidova potrošnje. Kretanja na koja ukazuje „Majska analiza” učvršćuju nas u uvjerenju da u vezi s tim pitanjem ne smijemo dozvoliti nikakva kolebanja i rizik: Nastavljanje započetih tendencija bio bi nepodnošljiv udar ionako teškom položaju proizvodnje. Zato je Savezno izvršno vijeće odlučilo da, koristeći se ovlaštenjima iz člana 267. i Ustava SFRJ, već za iduće zasjedanje predloži Skupštini SFRJ Zakon i mjere za svođenje svih vidova potrošnje u realne granice. Smatramo da hitno moramo presjeći negativne trendove, a najširom društvenom akcijom osigurati da se svođenje potrošnje u realne okvire vrši na diferenciran način, da i u takvim okvirima nađemo prostora za stimuliranje onih aktivnosti koje pomažu da se što brže izvlačimo iz ovog stanja. To nećemo moći savladati ako se sveukupni činioци iz delegatskog sistema ne uključe, ako to ne postane njihov značajan i neodgodiv zadatak.

Uporedo s tim poslom moramo dublje i temeljitije ući u analizu i otklanjanje onih uzroka u sistemu koji još uvijek generiraju rast potrošnje iznad realnih mogućnosti. U našem sistemu samoupravljanja, u Ustavu i Zakonu o udruženom radu jasan je izlaz iz tog stanja. To je spajanje proizvođača sa cjelokupnim dohotkom, uspostavljanje društvenih odnosa u kojima će osnovna organizacija udruženog rada biti početak i kraj cirkuliranja cjelokupnog društvenog dohotka. Mjere koje ćemo poduzimati moraju biti u tom pravcu, kako nam se ne bi dogodilo da samo popravimo materijalne odnose, a da pri tom ostavimo mogućnost obnavljanja istih onih generatora koji su nas dove-

li u ovakvo stanje. Sva slika našeg stanja još jednput potvrđuje da su najdublji poremećaji nastali upravo na sredstvima otuđenim od proizvođača, na višku rada.

Uz odlučnu orijentaciju da te probleme savladamo na liniji Ustava i Zakona o udruženom radu, s obzirom da je to dugoročan posao, mi jednako odlučno moramo na dijelovima društvenog dohotka i akumulacije otuđenim od radnika utvrditi i zatvarati one slavine koje omogućavaju da se troši više nego što su radnici u stanju stvoriti.

Prvo, veliki investicioni val, pokrenut prije nekolliio godina, još nije savladan. Sredstva za investicije nisu još dovedena u okvire realne društvene akumulacije. Podaci o investicijama, a i o deviznim izdacima za opremu, pokazuju samo blagi realan pad. To potvrđuje da se akumulacija još uvijek formira u bankama na osnovu manipuliranja depozitima i pretvaranjem kratkoročnih sredstava u dugoročna. Činjenica da isplate za investicije teku, a da privredi nedostaju obrtna sredstva, kao i sredstva za one male efikasne investicije koje unapređuju proizvodnju, koje brzo daju dohodak i zapošljavaju ljude, pokazuje da se, pored svih političkih zaključaka, nisu promijenili društveni subjekti koji na to utiču — izvršni organi društveno-političkih zajednica, banaka i privrede. Bankama koje to rade još se ništa ne događa, kao što se to, kada su presušili nerealni izvori, dogodilo na planu devizne likvidnosti. To samo znači da na planu domaće likvidnosti još nismo zatvorili sve slavine iz kojih teče novac bez realnog pokrića. A moraćemo to učiniti, jer bez toga nema izgleda za neophodno smirivanje inflacije i golemog pritiska na cijene. Taj posao, u interesu udruženog rada, u interesu efikasnosti stabilizacionog programa, moraju preuzeti delegatske skupštine. Istovremeno moramo poduzimati takove mjere u monetarno-kreditnoj politici kojima će se i na planu domaće likvidnosti uspostaviti ravnoteža na osnovi realnih odnosa u procesu proizvodnje, a ne na bazi manipuliranja i finansijskih konstrukcija.

Drugo, na svim razinama moramo hitno poduzeti mjere da se opća potrošnja smanji. Projekt Antiinflationnog programa i sagledavanje naše situacije unaprijed nedvojbeno ukazuju da ćemo i

na tom planu morati pripremiti temeljitije zahvate, kako radi smanjivanja nesrazmjerno velikog tereta u odnosu na mogućnost privrede, tako i radi društvene potrebe smanjivanja i postizanja veće efikasnosti administrativnog aparata, koji nekontrolirano buja u ukupnoj društvenoj strukturi — od osnovne organizacije udruženog rada, do Federacije.

Pod lupu stabilizacije treba staviti i sve druge izdatke opće potrošnje za koje, također, važi ocjena da su pod snažnim utjecajem planiranja na osnovu želja i potreba, a ne u srazmjeri s mogućnostima.

Treće, zajedničku potrošnju također moramo svesti u realne okvire. Tu su kretanja proturječna. Izdaci rastu preko mjere a istodobno opada razina osobnih dohodaka zaposlenih u društvenim djelatnostima. To nije dobro. Ukazuje da se očito stalno širi njihova mreža i prava stanovništva u odnosu na te djelatnosti. Budući da ta ekspanzija nema veze s realnim dohotkom, stradaju osobni dohoci zaposlenih. Bujanje institucija i prava uveliko su rezultat preambicioznih planova društveno-političkih zajednica, ali ne i samo njih. I radnici društvenih djelatnosti vrše stalni pritisak na širenje svoje djelatnosti s pozicija svojih želja i potreba za razvojem. Kao i u drugim oblastima, i ovdje žilavo živi uvjerenje da će to već netko platiti. U konačnom zbiru, rezultati su nepovoljni. Ekstenzivno se šire institucije, a nedostaju sredstva za unapređivanje i veću efikasnost rada, za viši domet nauke, obrazovanja, zdravstva, za njihov veći doprinos podizanju produktivnosti rada, povećanje dohotka i proizvodnji kao realne veličine na koje se može osigurati daljni uspješni razvoj tih djelatnosti.

To su pitanja od zajedničkog interesa udruženog rada u materijalnoj proizvodnji i u društvenim djelatnostima. O tome bi njihove delegacije neposredno, a ne samo posredstvom aparata i izvršnih organa u interesnim zajednicama, morale raspravljati i utvrditi stabilizacione programe. Ti programi moraju sadržavati put za izlaženje iz stanja financiranja tih djelatnosti putem para-fiskalnih stopa i za uspostavljanje što neposrednijih odnosa radi stalnog usklađivanja s realnim dohotkom i mjerenja doprinosa tih djelatnosti unapređivanju

proizvodnje i rastu dohotka.

Pledirajući za to da pitanja svođenja svih vidova potrošnje u realne okvire hitno i trajno postanu predmet rasprave, odluka i kontrole svih delegatskih skupština, imam u vidu potrebu takve samoupravne aktivnosti i samoupravnih odluka i pored restriktivnih mjera koje ćemo poduzeti. Raspravom i odlučivanjem u samoupravnim organima postigli bismo da se delegacije ne samo informiraju, već i neposredno suoče sa svom težinom složene situacije u kojoj se nalazi zemlja, da doprinesu mobiliziranju najširih društvenih slojeva za stvaranje uvjeta da iz te situacije iziđemo. Pored toga, odlučivanje u samoupravnim tijelima omogućava da se željeni rezultat postigne diferenciranim pristupom. Jer, nije dobro — a to se, kad je riječ o mjerama koje linearno djeluju, neminovno događa — da nužnom aktivnošću kojom uspostavljamo red, uništimo, onemogućimo ili destimuliramo i one zametke novih odnosa na liniji naših strateških opredjeljenja, odnosa koji nas, gledajući perspektivno, vode stabilizaciji.

Pored svih poremećaja i nesklada koji izbijaju na površinu, takvih inicijativa i dostignuća na liniji Ustava i Zakona udruženom radu ima u svim oblastima ekonomskog i društvenog života. Makar u zametku, toga ima u udruživanju rada i sredstava na proizvodnim programima za izvoz ili za domaće tržište, ima početaka takovih odnosa u neposrednoj razmjeni rada i drugdje. To moramo stimulirati, unapređivati, i pored sve nužde da i najoštrijim mjerama, u konačnom, postignemo rezultate koji će osigurati ravnotežu u materijalnim odnosima. Plediram, dakle, da i na veoma suženom materijalnom prostoru, koji u neposredno sagledivom vremenu provođenja stabilizacionog programa ostaje na raspolaganju udruženom radu — maksimalno stimuliramo samoupravne odnose, odnose na kojima se temelji čitava koncepcija stabilizacionog programa. Jer, konačni cilj stabilizacionog programa jeste širenje prostora tim odnosima, koji bi u realnom vremenu postali dominantni i na onom dijelu društvenih sredstava gdje to sada još nisu.

Četvrto, problem stalnog rasta cijena, kao posljedica ukupnih kretanja i odnosa o kojima sam prethodno govorila, pritiska nas svom težinom. Pritisak na podizanje cijena, toga moramo biti svjesni,

neće se smiriti dok ne otklonimo one dublje uzroke koji ga generiraju. Sadašnji splet okolnosti još je uvijek veoma nepovoljan. Elementi na svim dijelovima društvene reprodukcije — od investicija, do osobnih primanja — formiraju veliku tražnju, a, s druge strane, sužene mogućnosti i poticaji za proizvodnju rezultiraju neadekvatnu, manjkavu ponudu. Cijene se mogu obuzdavati i administrativnim zahvatima. To smo mi činili godinama. Nezahvalno je i nepopularno kad se one moraju prepustati djelovanju objektivnih ekonomskih zakonitosti, odnosno ponude i potrošnje, a to se, ipak, prije ili kasnije, mora činiti da bi se osigurala veća zainteresiranost onih koji proizvode, a time i veća ponuda. Još uvijek velika zatvorenost našeg tržišta prema svijetu, nemogućnost — zbog nestašice deviza — da interveniramo uvozom potrebne robe, te pomanjkanje robnih rezervi, do kraja otežavaju i kompliciraju situaciju u ovom vremenu. Cijela je mudrost da, u skladu s Polaznim osnovama i stabilizacionim programom, u politici cijena postupno, na jedan dulji rok, nađemo i provedemo prave mjere. O tome ćemo zajednički morati napraviti osmišljen i realan program. Niti je realno da cijene sada — kada nema mogućnosti da osiguramo ponudu robe sa svjetskog tržišta — prepustimo slobodnim odnosima tražnje i ponude, niti da rast cijena obuzdavamo isključivo administrativnim mjerama, jer bi to izazvalo daljnje negativne posljedice u vidu još veće oskudice na tržištu i one robe koju naša privreda može proizvesti.

Sigurno je već sada, a o tome govore i ocjene Antiinflacionog programa, da ćemo program smirivanja rasta cijena, u zavisnosti od kretanja na drugim područjima ekonomskog života koja ga uvjetuju, morati ostvarivati u jednom duljem periodu. Ništa drugo nije realno i bilo bi neodgovorno davati obećanja koja se ne mogu ostvariti. Znači, pred nama je razdoblje od sigurno nekoliko godina u kojem ćemo morati kombinirati sve nama dostupne mjere i aktivnosti, kako bismo, nalazeći pravu mjeru, kontrolirali kretanja sa ciljem da ne slabimo mogućnosti i motivaciju proizvodnje, a da istovremeno ne dovedemo do većih poremećaja u standardu najširih slojeva stanovništva. Pri tom, u procesu moramo težiti da bude što manje neposrednih administrativnih intervencija u politici cijena — što

ne znači da ih neće biti — a da postupno što više i šire preovladavaju odnosi u kojima proizvođači, bilo u neposrednom odnosu, bilo izravno na tržištu, formiraju cijene.

Plan, kojim je predviđeno da ove godine cijene rastu do 15%, po ocjenama i Saveznog izvršnog vijeća i Savezne zajednice za cijene, nije realan. To je opet primjer planiranja želja i potreba, a ne naših realnih mogućnosti. Međutim, Savezno izvršno vijeće procjenjuje da je — na liniji postupnog savladavanja dubljih poremećaja — realno i nužno da cijene ne rastu znatno iznad toga. Kada bismo imali na raspolaganju devizna sredstva da možemo snabdjeti domaće tržište robom, učinili bismo to ekonomskim mjerama. Budući da toga nema, zajedno i u dogovoru sa Skupštinom SFRJ, radit ćemo to kombiniranjem ekonomskih mjera i administrativnom intervencijom, uključujući i neposrednu kontrolu cijena u mjeri u kojoj to bude neophodno. Svjesni smo da mnogi problemi i rješenja tog pitanja ostaju za naredne godine.

Dok to radimo, i u ovoj, kao i u drugim oblastima ekonomske politike, moramo sagledavati i poticati ono što je naša perspektiva i trajni izlaz. Na jedan od njih upozoravaju i Polazne osnove, i Antiinflacioni program. Privredu i društvenu ekonomiju jače izložiti djelovanju objektivnih kriterija razvijenijeg tržišta u svijetu. Ja bih dodala još i onaj kriterij koji je u suštini Ustava i Zakona o udruženom radu. Koliko god to bila daleka vizija, pravac kretanja našeg društva nije neko stihijno djelovanje tržišta, već put ka „slobodnoj asocijaciji proizvođača”. Makar kako morali biti pragmatični danas, ne smijemo izgubiti iz vida taj pravac kretanja. A to znači da istovremeno, dok dnevno i operativno poduzimamo mjere da se osigura realno, podnošljivo stanje, moramo činiti sve da se gradi ono novo. To su odnosi u udruženom radu i stvaranje uvjeta da i u politici cijena oni imaju glavnu riječ.

Naš put — i to ne samo radi politike cijena — mora biti organiziranje proizvođača na liniji zajedničkog proizvoda, zajedničkog prihoda i dohotka, zajedničkog razvojnog programa itd., bez ograničenja republičkim i pokrajinskim granicama. Tim pravcem može se savladati stihijno djelovanje tržišta i otklanjati potreba administrativnog, eta-

tističkog zasijecanja u odnose među proizvođačima. Moraju se uspostaviti što neposredniji odnosi između proizvođača koji cijene odmjeravaju po objektivnim zakonitostima, na tržištu, unutarnjem ili vanjskom, i svih onih drugih koji sudjeluju u proizvodnji tog konačnog proizvoda. U takvim odnosima nije moguće da se cijene formiraju i zidaju po troškovnom principu. Objektivne ekonomske zakonitosti bit će mjera za sve, a njihovi međusobni odnosi način da se savlada stihijnost tržišta.

To je pravac koji daje mogućnost da se u pravom svjetlu sagledaju i počnu razrješavati problemi dispariteta cijena izazvani administrativnim intervencijama, pa i problemi odnosa ravnopravnog položaja proizvođača u privredno razvijenijim i manje razvijenim područjima naše zemlje. Naravno ne mislim da to možemo ostvariti odjednom, ali želim s vama podijeliti ocjenu da nam teškoće, poremećaji, nužda poduzimanja pragmatičnih mjera, ne smiju zasijeniti naš pravac kretanja, ne smiju nas pokolebati u opredjeljenju našeg samoupravnog društva i naše perspektive.

Peto, tendenciju prekomjernog rasta osobnih dohodaka u prvih pet mjeseci ove godine, smatram reakcijom radnika na ukupna kretanja u ekonomiji društva. Time ne mislim reći da to treba prepustiti stihijnom kretanju, jer i rast osobnih dohodaka izaziva dodatne poremećaje, posebno u vidu pritiska tražnje, pritiska na rast cijena. Ako želimo djelovati u duhu stabilizacionog programa, onda i osobne dohotke treba dovesti u okvire realnog rasta dohotka i produktivnosti rada. Akcijom, prije svega Sindikata, moramo to ostvariti u toku godine. I za ovo pitanje važi pravilo da moramo poštivati dogovore koje smo samoupravno uspostavili. Ni kad je riječ o ovom pitanju, ne bi valjalo odmjeravati linearno. Akcija da se znatno više stimulira proizvodni i kreativni rad, te teški uvjeti rada, ionako teško ide. U osnovnim organizacijama udruženog rada i radnim kolektivima o tom pitanju vode se pravi mali klasni okršaji. Jaka je tendencija da se očuvaju stečena prava, a pod pritiskom rasta troškova života još više jačaju tendencije uravnilovke i linearnog rasta osobnih dohodaka.

Karika stimuliranja, i to znatnog, proizvodnog i stvaralačkog rada i teških uvjeta rada, jedna je od bitnih koje nas mogu izvući iz stanja niske

produktivnosti rada i niske efikasnosti privređivanja. Ne smijemo dozvoliti da nas pritisak stihije, pa ni restriktivne mjere, skrenu s tog pravca.

Ako bismo odustali od toga, nema nikakvih izgleda da već zabrinjavajući broj nezaposlenih mladih ljudi usmjerimo prema produktivnim zanimanjima, onima koja stvaraju povećani društveni dohodak, a ne prema administraciji, koja stvara povećani društveni trošak.

Drugarice i drugovi, ovo zasjedanje Skupštine SFRJ povodom Polaznih osnova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije naš je prvi razgovor o ovoj temi. U svom izlaganju, u svjetlu Polaznih osnova i sagledavanja naših zadataka u vezi s tim, iznijela sam mišljenje samo o nekim pitanjima. Zajednički i sinhronizirano, u Programu rada Skupštine SFRJ i u Programu rada SIV-a, kao njenog izvršnog organa, morat ćemo planirati raspravu i konkretno opredjeljivanje i o dugoročnom programu ekonomske stabilizacije u cjelini, i o njegovim separatima, kojima će se dati ocjena, procjena i moguća rješenja o svim bitnim oblastima naše ekonomske i društvene politike. Za posebnu raspravu ostaje problematika socijalne politike, poljoprivrede i sela, razvoj energetike, deviznog sistema i razmjene s inozemstvom i mnoga druga.

U svjetlu svega onoga što je do sada pripremljeno, ili je u pripremi, očito je da i naše angažiranje na izmjenama Društvenog plana Jugoslavije za period od 1980—1985. godine, kao i na izmjenama svih planova, ne može ostati na razini proste redukcije i formalnog uspostavljanja ravnoteže stopa i proporcija. Zajednički se moramo potruditi da, polazeći od dublje analize uzroka poremećaja o kojima govore Polazne osnove, uz pomoć i najširu suradnju naučnih i stručnih kadrova koji sudjeluju u traženju izlaza iz postojećeg stanja i rješenja za napredak, uložimo sve snage — umne, organizacione i akcione, kao bi dugoročni program stabilizacije uspio. Samoupravne institucije, i u njima delegatske skupštine, pravo su mjesto u kojem se o tim, za naše društvo sudbonosnim pitanjima, može i mora raspravljati i nalaziti prava rješenja. Prava rješenja su ona kojima se odlučno i efikasno savlađuju tekući problemi i njihovi uzroci, ali sigurno i bez kolebanja na kursu koji dalje unapređuje odnose utvrđene Ustavom SFRJ, Zakonom o

udruženom radu i dokumentima kongresa SKJ, na liniji koju smo izgradili zajedno sa drugom Titom. Hvala. (*Aplauz*)

PREDSEDAVAJUĆI dr ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugarici Milki Planinc na uvodnom izlaganju.

Dajem reč drugu Draganu, potpredsjedniku Saveznog izvršnog veća, da bi veća Skupštine izveštio o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981 do 1985. godine u 1981. i 1982. godini, sa prvim ocenama mogućnosti ostvarivanja plana u 1983. godini.

Reč ima drug Zvone Dragan.

ZVONE DRAGAN, potpredsednik SIV-a:

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, s obzirom da je suviše opširan integralni tekst ekspozea prethodno dostavljen, zbog racionalnosti, dozvolite da izložim znatno skraćenu verziju.*

U dokumentima koje smo dostavili Skupštini Jugoslavije detaljno je ukazano na tekuću privrednu situaciju, na ocene ostvarivanja usvojene politike društveno-ekonomskog razvoja, na složenost uslova i teškoće u kojima se ostvaruje dogovorena politika, kao i na najvažnije uzroke odstupanja od određenih ciljeva.

Uz Izveštaj Saveznog izvršnog veća, kao sastavni dio, dostavljen je i Pregled aktivnosti i mera koje treba odmah preduzeti da bi se sprečilo dalje pogoršavanje negativnih privrednih tokova.

U tom Pregledu naznačeni su samo pravci aktivnosti i mera na pojedinim područjima ekonomske politike bez obzira na karatker i nadležnost njihovog donošenja. Savezno izvršno veće će do 25. juna ove godine dostaviti Skupštini SFRJ predloge dopunskih mera iz njene nadležnosti. Istovremeno, dostaviće se i Informacija o merama koje će Savezno izvršno veće doneti, odnosno koje

* Izlaganje Z. Dragana, potpredsednika SIV-a može se u celini koristiti u Službi za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ.

je već donelo iz svoje nadležnosti ili uz saglasnost s nadležnim organima republika i pokrajina.

Paralelno aktivnosti teku i u republikama i pokrajinama, iako ne svuda sa istim intenzitetom, mada odmah na početku moram da kažem da bi bila veoma „kratkovidna i nojevska politika” ako bi videli čarobna rešenja samo u nekim uvek novim paketima mera, ne vodeći dovoljno računa o doslednoj realizaciji onoga što je već dogovoreno i što je već doneto.

Efikasnost realizacije ovih aktivnosti imaće poseban značaj za ostvarivanje ciljeva i zadataka ekonomske politike za 1983. godinu, u kojoj će, kao i u ovoj, biti dosta teškoća i problema. To će zahtevati donošenje brojnih kratkoročnih rešenja za efikasno savlađivanje uzroka nepovoljne privredne situacije i za što veće neutralisanje negativnih ekonomskih, političkih i socijalnih posledica.

Iz Izveštaja Saveznog izvršnog veća i Analize vidi se da je ekonomska situacija u zemlji veoma složena i teška i da se ne ostvaruju neke osnovne pretpostavke i pravci dogovorene politike. Nalazimo se u fazi stagnacije privrednog rasta u uslovima ponovne ekspanzije svih oblika potrošnje, zaoštrenih odnosa u sferi spoljne likvidnosti zemlje i ubrzanog rasta inflacije koji je praćen snažnim pritiscima za dalje povećanje cena. To su i najteže protivurečnosti sadašnjeg ekonomskog trenutka. Težinu situacije osećaju svi subjekti privređivanja, radni ljudi i građani naše zemlje, iako ne svi podjednako. Takva situacija zahteva odlučno preduzimanje odgovarajućih dopunskih aktivnosti i mera kojima će se u ovoj i narednoj godini osigurati osnovni preduslovi za ostvarivanje dugoročne politike ekonomske stabilizacije.

Osnovni nosioci ovih aktivnosti treba da budu radnici u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada i samoupravnim interesnim zajednicama, naročito kada je u pitanju ostvarivanje proizvodnih zadataka i izvoznih programa, odnosno u raspodeli dohotka, veće izdvajanje za akumulaciju i kvalitetnije privređivanje u celini. Te napore je neophodno podržati i merama ekonomske politike.

Prilikom rasprave o tekućim privrednim kretanjima u Skupštini SFRJ krajem marta ove godine ukazano je i na potrebu odlučne realizacije svih

mera koje su do sada bile donete radi ostvarivanja zadataka utvrđenih Rezolucijom za ovu godinu.

Hteo bih posebno da istaknem da je, za razliku od prakse iz ranijih godina, krajem 1981. godine, odnosno na početku ove godine, donet najveći broj predviđenih mera ekonomske politike kojima su u znatnoj meri definisani uslovi privređivanja za 1982. godinu, ali se neke od njih ne sprovode ili se sprovode veoma sporo i loše. Kao što je poznato, pojedine mere donete su kao privremene pošto nismo uspeli postići odgovarajući stepen saglasnosti i obezbedili uslove za njihovo donošenje u redovnom postupku. Deo mera, naročito onih koje se donose u postupku samoupravnog sporazumevanja i društvenog dogovaranja, još uvek nije donet, pa je neophodno uložiti maksimalne napore da se brže prevaziđu osnovne nesaglasnosti i da imajući u vidu složenost situacije u kojoj se nalazimo, što pre, takoreći sutra, postignemo adekvatna rešenja, a i praktične efekte.

Kretanja na pojedinim sektorima društvene reprodukcije i realne materijalne mogućnosti već sada potvrđuju da su znatno suženi materijalni okviri razvoja, što iziskuje dalje preispitivanje potrebe za određenim izmenama i dopunama Rezolucije za ovu godinu i nekih osnovnih pratećih dokumenata, naročito Projekcije platnog i deviznog bilansa zemlje i platnobilansnih i deviznobilansnih pozicija republika i pokrajina, što je već dogovoreno, kao i u pogledu ograničavanja rasta pojedinih vidova potrošnje.

Nadležni savezni organi i organizacije već rade na tim predlozima i zaduženi su da pripreme materijale, na osnovu kojih će se Savezno izvršno veće opredeliti — da li će pokrenuti postupak za izmene i dopune Rezolucije i nekih drugih pratećih dokumenata za ovu godinu.

Drugarice i drugovi delegati, ocene o sprovođenju ekonomske politike u 1981. godini i na početku 1982. godine ukazuju na to da se ciljevi i zadaci Društvenog plana u proteklom periodu u velikoj meri nisu ostvarili, a tačno je da neki od njih nisu bili dovoljno realno ni postavljeni. Prošlogodišnji rezultati još uvek su parcijalni i očigledno su više prelaznog karaktera. Uzroci dubokih disproporcija i nestabilnih kretanja odraža-

vaju se sa velikom inercijom i sve više pokazuju da su trajnijeg karaktera. To je, pre svega, posledica dugogodišnjeg neracionalnog ponašanja i naglašene ekstenzivnosti i autarhičnosti u razvoju, odnosno sputavanja dejstva objektivnih ekonomskih zakonitosti, a i usporavanja razvoja osnovnog produkcionog odnosa. Sigurno je da među brojnim uzrocima ima i mnogo subjektivnih slabosti, naročito u ovladavanju osnovnim uzrocima inflacije.

U prošloj godini, kao što je poznato, stopa inflacije iznosila je oko 39% umesto predviđenih 32%, oštrije su se ispoljili problemi nedovoljne snabdevenosti nekih grana privrede najvažnijim sirovinama i reprodukcijom materijalima, kao i snabdevenosti stanovništva nekim značajnim proizvodima široke potrošnje.

U ovoj godini dinamika privrednog rasta je usporena, naročito zbog opadanja industrijske proizvodnje. Zaoštavaju se problemi u oblasti ekonomskih odnosa s inostranstvom, posebno zbog sporog rasta izvoza i nedovoljnog deviznog priliva, što je još više otežalo izmirivanje visokog obima obaveza prema inostranstvu. Suočeni smo i s neefikasnom politikom usklađivanja potrošnje, sa smanjenim obimom raspoloživih sredstava za domaće potrebe, ubrzanim rastom cena, velikim poremećajima na tržištu, s problemima zapošljavanja, iako je rast zaposlenih veći od porasta fizičkog obima proizvodnje; produktivnost rada se smanjuje, a realni lični dohoci se povećavaju.

Na ovim područjima upravo su koncentrisani osnovni zadaci i u borbi za ekonomsku stabilizaciju.

1. U sadašnjem trenutku daleko najteži i najsloženiji je problem održavanja spoljne likvidnosti zemlje. Savezno izvršno veće je tokom proteklih meseci neprekidno bilo suočeno s ovim problemima i zajedno s Narodnom bankom Jugoslavije gotovo svakodnevno se bavilo pitanjima obezbeđivanja deviznih sredstava za otplate dospelih inostranih dugova pojedinih banaka. O tome je u više navrata obaveštavana Skupština SFRJ, koja je donosila i određene zaključke.

Slabljenje eksterne likvidnosti zemlje, naročito je došla do izražaja u drugoj polovini prošle godine, od kada je stalno prisutan kao prvorazre-

dni društveno-ekonomski i politički problem, koji prethodi da poljulja ugled zemlje u svetu, a posebno da blokira materijalne tokove, ne samo u proširenoj, već i u prosto reprodukciji. Moramo otvorenije sagledati sve uzroke koji su doveli do ovakve situacije, s tim da pojedini subjekti podnesu odgovarajuće konsekvence za dosadašnje neodgovorno ponašanje, a u buduću moramo rigorozno sprečiti nastavak ovakve prakse.

Ukupna zaduženost zemlje na konvertibilnom području po svim osnovama na početku 1982. godine iznosila je 19,3 milijarde dolara.

Ovako visok iznos duga posledica je nedovoljne kontrole zaduživanja i nedoslednog sprovođenja propisa o odgovornosti za zaduživanje zbog čega je često dolazilo do olakog zaduživanja i korišćenja ovih sredstava za tekuću reprodukciju i ulaganja koja nisu dala odgovarajuće izvozne efekte, a time i potrebne devize za otplatu dugova.

Zahvaljujući aktivnostima i merama koje su preduzimane, i pored svih teškoća, do kraja maja, izveštene su sve dospele obaveze prema inostranstvu u iznosu od 1,7 milijarde dolara. Do kraja godine dospeva za otplatu još 3,1 milijardi dolara glavnice i kamata po srednjoročnim i dugoročnim kreditima, čemu treba dodati i deo otplata po kratkoročnom dugu koji se ne bi mogli revalvirati. Ono što zabrinjava je koncentracija otplata koje dospevaju za mesec jun, jul i decembar. Obaveze za juni iznose 982 miliona dolara, za juli 626 miliona dolara, a za decembar 603 miliona dolara.

Ponašanje jednog broja naših banaka ozbiljno je smanjilo poverenje stranih banaka u platnom prometu naše zemlje s inostranstvom i nanelo težak udarac kreditnom ugledu zemlje u inostranstvu. Najdrastičniji primer je Privredna banka Zagreb, koja je i dalje u najtežoj situaciji, iako su u povremenoj docnji bile i neke druge banke, kao što su Kosovska, Vojvođanska i Titogradska banka.

Sagledavajući uzroke ovakvog ponašanja, konstatovano je da u jednom broju slučajeva pojedini subjekti i pored svih napora nisu bili u mogućnosti da izmire dospele obaveze prema inostranstvu zbog nedostatka vlastitih izvora deviznih sredstava i nepovoljnih privrednih kretanja u celini, dok je u drugom broju slučajeva bilo nemarnog odnosa, a prioritet u plaćanjima nisu imale fiksne i

garantovane obaveze, nego plaćanja za reprodukciju i druge namene.

U proteklom periodu snažno je bio izražen pritisak od strane republika i pokrajina za dobijanje što većih prava na inostrana zaduženja. Iste tendencije ispoljene su i kod banaka. Takvo ponašanje jednog broja subjekata, odnosno taj raskorak između želje za zaduživanjem i realnih mogućnosti za otplatu dugova, ne bi smeli da ostanu bez sankcija, jer sada čitavo društvo mora da ulaže napore i da solidarno preduzima mere kako bi se izbegle šire negativne posledice neodgovornog ponašanja. Poznato je da nije postignut međurepublički dogovor o zaduživanju u inostranstvu za tekući planski period jer postoje velike razlike u vezi s pojedinim rešenjima. Savezno izvršno veće će uskoro dostaviti Informaciju o tome Skupštini SFRJ s predlozima za dalji rad, ali je već sada očigledno da se mora bitno smanjiti predviđeni obim zaduženja za ovaj petogodišnji planski period, kao i radikalno izmeniti sistem i postojeću politiku zaduživanja u inostranstvu.

S obzirom na visinu obaveza koje nam dopjevaju u narednim mesecima i na niz nepovoljnih ekonomskih momenata i pored toga što se očekuje veća dinamika deviznog priliva, uslovi za održavanje spoljne likvidnosti naše zemlje, biće veoma zaoštrjeni. To upućuje na krajnju konsekvencnost u sprovođenju donetih mera i na preduzimanje odgovarajućih dodatnih aktivnosti i mera da bi se savladala kritična situacija u ovim mesecima, pošto je reč o najvećoj akumulaciji obaveza u čitavom periodu od kada se zadužujemo u inostranstvu. Ne smemo dopustiti da ponovo dođemo u docnju kod izvršavanja pojedinih obaveza naših banaka i to bez obzira na visinu tih obaveza.

Kao što znate, u prvoj polovini maja donet je Zakon o privremenom utvrđivanju uslova i načina raspolaganja i korišćenja konvertibilnih deviza u plaćanjima prema inostranstvu i o zaduživanju u inostranstvu. Odmah se pristupilo donošenju odgovarajućih podzakonskih akata i propisa za sprovođenje ovog Zakona. Krajem maja zaključen je Dogovor Federacije, republika i autonomnih pokrajina o merama za obezbeđenje likvidnosti zemlje u plaćanjima prema inostranstvu u 1982. godini,

a na osnovu saglasnosti izvršnih veća republika i pokrajina, doneta je i Odluka o utvrđivanju kriterijuma za mere koje je nadležni organ republika i autonomnih pokrajina dužan da preduzme radi obezbeđivanja likvidnosti Jugoslavije u plaćanjima prema inostranstvu u ovoj godini. Dosledno sprovođenje donetog Zakona, dogovora i odluka postavlja se kao imperativ jer više ne postoje nikakve mogućnosti čak i za minimalna odstupanja od dogovorenih i usvojenih mera.

Preduzimaju se i druge aktivnosti i mere radi prevazilaženja neusklađenosti u dinamici ostvarivanja deviznog priliva i odliva, posebno u junu i julu ove godine. One su, pre svega usmerene na realizaciju planiranog zaduženja u inostranstvu pod odgovarajućim uslovima, za stvaranje uslova i efikasnije korišćenje već odobrenih zajmova od strane pojedinih finansijskih institucija, kao što su — Međunarodna banka za obnovu i razvoj i Evropska investiciona banka. Osim toga, sagledavaju se i mogućnosti za veće korišćenje robnih kredita namenjenih isključivo proizvodnji za izvoz i za dobijanje određenih olakšica kod uvoza nekih proizvoda, a preduzimaju se i druge mere koje su navedene u Pregledu aktivnosti i mera, koji vam je dostavljen uz Izveštaj.

Izvršavanje ovako složenog zadatka na planu spoljne likvidnosti, povezano je s doslednim ostvarivanjem inače utvrđene politike i na ostalim ključnim sektorima društvene reprodukcije. Tu pre svega mislim na kretanja u oblasti ekonomskih odnosa s inostranstvom, naročito ostvarivanje što većeg izvoza robe i usluga na konvertibilno područje, zatim zaustavljanje pada industrijske proizvodnje, odnosno održavanje određene neophodne dinamike privređivanja, smanjenje rasta svih vidova potrošnje i zaustavljanje, odnosno bitno usporavanje nepovoljnih tendencija u rastu cena i stope inflacije u zemlji.

2. Na sektoru ekonomskih odnosa s inostranstvom kretanja u proteklom periodu ove godine realizuju se na znatno nižem nivou od predviđanja, što jasno ukazuje da će biti veoma teško u celini ostvariti dinamičan rast izvoza robe i usluga, pogotovu na konvertibilno područje, što je glavni zadatak u sprovođenju ekonomske stabilizacije u ovoj

godini.

Za proteklih pet meseci ove godine ukupni izvoz i izvoz robe na konvertibilno područje nominalno su veći za 5%. Rezultati pojedinih republika i autonomnih pokrajina u povećanju izvoza su veoma različiti. U široj verziji daje se pregled tog stanja po republikama i pokrajinama.

Uvoz robe s konvertibilnog područja manji je za 13% u odnosu na isti period prošle godine. Ne ostvaruje se ni planirana struktura uvoza. Smanjenje uvoza najnepovoljnije se odrazilo na uvoz reprodukcionog materijala koji je manji za 14% a po projekciji je bilo predviđeno da se poveća za oko 30%. Uvoz robe široke potrošnje smanjen je za oko 30%, dok je po projekciji ovaj uvoz trebalo da bude niži za svega 4% u odnosu na isti period prošle godine. Uvoz opreme i dalje je visok i umesto smanjenja za oko 50, smanjen je svega za 17%. Naime, za celu godinu predvideli smo da se uveze oprema s konvertibilnog područja u vrednosti od milijardu i 300 miliona dolara, a za pet meseci je već realizovan uvoz u vrednosti od 750 miliona dolara.

Ovakva kretanja u proteklom delu godine ukazuju na to da se projekcija platnog bilansa, u kojoj se računalo s porastom izvoza od 12% realno na konvertibilno područje, ne može ostvariti. Naime, da bi se ostvarila, trebalo bi da izvoz u narednih sedam meseci bude za oko 30% veći nego u istom periodu prošle godine. Naša ocena i sagledavanja kreću se u pravcu mogućnosti povećanja izvoza na 8%.

Imajući u vidu teškoće u održavanju spoljne likvidnosti zemlje i nemogućnosti obezbeđivanja sredstava za pokriće planiranog deficita platnog bilansa, Savezno izvršno veće, na osnovu dosadašnjih sagledavanja smatra da već u ovoj godini treba računati s uravnoteženom razmenom s inostranstvom. U tom cilju treba izmeniti i dopuniti Platni bilans Jugoslavije, što podrazumeva novo sagledavanje, novo usaglašavanje izmenjenih platnobilansnih i deviznobilansnih pozicija republika i autonomnih pokrajina. Pri tome se mora poći, kako od ostvarenih rezultata, tako i od uložених napora za efektivno povećanje izvoza i deviznog priliva na konvertibilnom području u proteklom periodu ove godine.

Zajedno s nadležnim organima republika i autonomnih pokrajina već se priprema Predlog odluke za izmene i dopune platnog i deviznog bilansa i platnobilansnih i deviznobilansnih pozicija republika i autonomnih pokrajina, kao osnov za usaglašavanje. A, kako smo daleko od uravnoteženja platnog bilansa za ovu godinu, pokazuju najbolje najnoviji podaci koje smo dobili od zavoda za plan iz republika i autonomnih pokrajina, a podaci su konkretno navedeni u široj verziji ekspozicea.

U ovakvim uslovima, Savezno izvršno veće smatra da je, pored napora za realizaciju Programa mera i aktivnosti za ostvarivanje povećanog izvoza na konvertibilno područje, koji je donet krajem 1981. godine, potrebno doneti još neke mere radi stvaranja uslova za veći izvoz, pogotovu, naravno izvoz na konvertibilno područje.

Podsetio bih da je Savezno izvršno veće, sredinom maja ove godine, donelo mere za podsticanje i unapređivanje ekonomskih odnosa s inostranstvom u ovoj godini. I u republikama i autonomnim pokrajinama poklanja se izuzetna pažnja većem motivisanju privrede za izvoz, a predviđene su i neke druge mere u cilju rasterećivanja izvozne privrede.

Dugo se u okviru Privredne komore Jugoslavije radilo na pripremi izvoznih programa i na usaglašavanju planova ekonomskih odnosa s inostranstvom. Sada je jedan od najvažnijih zadataka da se aktivnije radi na ostvarivanju izvoznih programa i da samoupravne interesne zajednice za ekonomske odnose s inostranstvom, na osnovu ocene planova izvoza, odmah preduzmu mere za njihovu efikasniju realizaciju.

Predložili smo da se preispitaju samoupravni sporazumi kojima se reguliše povraćaj carina i drugih dažbina, da se utvrde prioriteti privremenog uvoza sirovina i reprodukcionog materijala, da se poboljšaju uslovi kreditiranja proizvodnje i pripremanja robe za izvoz. Merama monetarne i kreditne politike obezbediće se dopunsko kreditiranje izvoza opreme i brodova na kredit i izvođenje investicionih radova u inostranstvu, a iz primarne emisije poboljšaće se uslovi kreditiranja inostranih turističkih usluga. Takođe je potrebno da se odmah preduzmu mere u oblasti posredovanja u spoljno trgovinskom prometu, zatim da se pojednostave

hitno, procedure kod uvoza i izvoza robe. Predložene su i mere za povećanje nerobnog deviznog priliva i smanjenje odliva po ovom osnovu.

Aktivna politika realnog kursa dinara ubuduće treba da bude još značajniji instrument u regulisanju ekonomskih odnosa s inostranstvom.

3. U voj godini znatno je usporena dinamika privrednog rasta. Industrijska proizvodnja pokazuje tendencije stagnacije, pa čak, u najnovije vreme, i opadanja. To usporavanje je veće nego što smo prilikom utvrđivanja ekonomske politike za ovaj srednjoroči period i za ovu godinu predvideli, opredeljujući se, za usporeniji ukupan materijalni razvoj u odnosu na prethodni planski period.

Industrijska proizvodnja u prvih pet meseci ove godine bila je samo za 1,6% veća nego u istom periodu prošle godine, dok je u maju čak niža za 0,6%. Očigledno je da nam preči neposredna opasnost ulaska u fazu tzv. recesije industrijske proizvodnje. Zabrinjava to što se veoma sporo rešavaju neka pitanja i problemi na koje već duže vreme ukazujemo, ili, čak, preduzimamo određene mere.

Nedosledno se sprovode donete mere, što otežava rešavanje tekućih problema i obezbeđivanje uslova za kontinuitet proizvodnih tokova. Problemi snabdevanja naftom i derivatima i dalje su veoma aktuelni, a ako se tome dodaju i problemi u obezbeđivanju ostalih energetske goriva, očigledno je da su naše energetske teškoće izuzetno velike. Teškoće u vezi sa snabdevanjem tržišta naftom, naftinim derivatima i ugljom za koksovanje su se do te mere zaoštrenale da je to preraslo u veliki društveni, a naravno ekonomski problem. Zakon o obezbeđivanju deviznih sredstava za ova plaćanja samo se delimično sprovodi i neobezbeđuju se ni najnužnija sredstva. Naime, od 1. januara, pa do 10. juna na poseban račun kod Narodne banke Jugoslavije preneto je svega oko 300 miliona dolara, dok je Narodna banka Jugoslavije za te svrhe prodala ukupno 463 miliona dolara i izdala pismene potvrde da će prodati devize u iznosu od 281 milion dolara.

U vezi s tim Savezno izvršno veće je od donošenja ovog Zakona neprestano insistiralo na njegovom doslednom sprovođenju od strane nadležnih organa, inspekcija, itd. Međutim, te aktivnosti

još uvek ne daju značajnije rezultate, pa treba još više zaoštititi odgovornost svih nadležnih subjekata za sprovođenje ovog propisa. (U široj verziji ekspozice daje se konkretan pregled dosadašnjeg izvršavanja ovih obaveza po republikama i autonomnim pokrajinama)

Radi stabilizovanja proizvodnje i obnove točkova reprodukcije, kao i zaustavljanja tendencija usporavanja i opadanja ukupne privredne aktivnosti, Savezno izvršno veće smatra da treba pristupiti i nekim dodatnim merama, pre svega efikasnijim akcijama i merama treba otkloniti niz subjektivnih slabosti i objektivnih činilaca u funkcionisanju jedinstvenog energetskog sistema zemlje i prevazići slabosti u izgradnji i u održavanju postojećih energetskih kapaciteta. Odlučnije moramo insistirati na sprovođenju donetih i donošenju novih mera štednje svih vrsta energije, iako već postoji niz programa koji se nedovoljno ili uopšte ne ostvaruju.

Preduzeće se odgovarajuće mere za uvoz osnovnih sirovina i reproduccionog materijala, kojima će se obezbediti povećanje proizvodnje za izvoz i za snabdevanje domaćih tržišta vitalnim proizvodima.

Takođe treba što hitnije pristupiti ispostavljanju reproduccionih veza i normalizovanju osnovnih tokova, pogotovu u tekućoj reprodukciji.

Ostvarivanje privrednog rasta u ovoj godini u velikoj meri će zavistiti od uspeha u oblasti poljoprivredne proizvodnje. Jesenja setva je obavljena na oko 95% planiranih površina, a pšenice na 99,6%. Očekuje se proizvodnja pšenice od oko 5 miliona tona, a od toga bi trebalo otkupiti najmanje 3 miliona tona, odnosno 60% od očekivanog roda, što je približno jednogodišnjoj robnoj potrošnji u zemlji.

Pošto do sada nismo uspeli, bez obzira na mere koje su preduzimane, da otkupimo ove količine pšenice, bili smo prinuđeni na česte intervencije iz uvoza, što je opterećivalo našu i onako tešku platnobilansku situaciju.

Zato smatramo da je od prvorazrednog značaja da se izvrše blagovremene pripreme za uspešniji otkup pšenice. Nadležni organi u republikama i autonomnim pokrajinama, kao i u organizacijama udruženog rada, banke i organi Federacije, već in-

tenzivno rade na tome.

Uslovi otkupa pšenice trebalo bi da budu jedinstveni za celu zemlju, kako u pogledu otkupnih cena, visine premija i organizovanog nastupa na tržištu, tako i u pogledu drugih uslova za obezbeđivanje sredstava za otkup pšenice. Osim toga, otkup pšenice i drugih primarnih poljoprivrednih proizvoda treba povezati s plaćanjem reprodukcioni materijala, potrebnih poljoprivrednicima, proizvođačima pšenice, ako je tako ugovoreno. Veći efekti otkupa doprineli bi dosta velikoj uštedi deviza.

S prolećnom setvom dosta se kasnilo i površine zasejane industrijskim biljem manje su od planiranih, dok su kukuruzom zasejane planirane površine.

Zbog nedovoljne proizvodnje najvažnijih poljoprivrednih proizvoda oseća se velika nestabilnost na tržištu. Formiranje rezervi poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda na svim nivoima nije dosledno ostvareno, kako zbog teškoća u finansiranju tih rezervi, tako i zbog nedovoljnog obima domaće proizvodnje. Predlaže se da samoupravne interesne zajednice za ekonomske odnose s inostranstvom u republikama i pokrajinama preduzmu mere za obezbeđenje neophodnih repromaterijala i uvoz proteinskih komponenti za proizvodnju stočne hrane. Isto tako, neophodno je da se odmah pristupi stvaranju uslova da se neobrađene poljoprivredne površine u ovoj i u idućoj godini smanje i blagovremeno razrade programi jesenje i prolećne setve za ovu, a pogovoto za iduću godinu. Treba obezbediti odgovarajući nivo tržišnih robnih rezervi ovih proizvoda i preduzeti druge mere da se maksimalno iskoriste sve komparativne prednosti koje ima naša zemlja, kad je reč o mogućnostima povećanja poljoprivredne proizvodnje i, inače, proizvodnje hrane.

Prema sadašnjim procenama, fizički rast poljoprivredne proizvodnje za ovu godinu iznosiće oko 3%.

4. Svi oblici potrošnje rastu iznad očekivanja, a politika štednje ne daje adekvatne rezultate. Pošto je materijalna proizvodnja na nižem nivou, a potrošnja na višem, produbljuje se jaz između ponude i tražnje, a samim tim, veći je pritisak na povećanje cena, troškove života i dohodak, a to

ozbiljno usporava i izvoz. Do brzog rasta potrošnje došlo je posle prošlogodišnjeg usporavanja kada smo na ovom sektoru ostvarili početne stabilizacione rezultate. Međutim, i na tome nismo dugo istrajali. Tokovi potrošnje sa svom ozbiljnošću ugrožavaju ostvarivanje stabilizacione politike.

Zbog poznatih kretanja ličnih dohodaka na početku godine, Savezno izvršno veće smatra da bi angažovanjem svih samoupravnih i društveno-političkih faktora, a posebno Sindikata, kao i organa republika i autonomnih pokrajina treba obezbediti da se striktno poštuju društveni dogovori i vlastiti samoupravni sporazumi o raspodeli dohotka, čistog dohotka a i ličnih dohodaka, ili da se oni revidiraju odmah, ako nisu u skladu s dogovorenim politikom. Takođe je neophodno da se rast ličnih dohodaka svede u okvire rasta produktivnosti rada i dohotka u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada, kao i republikama i autonomnim pokrajinama. Treba aktivnije u celini ovladavati kretanjem ličnih dohodaka. Naročita pažnja mora se posvetiti rastu ličnih dohodaka kod onih organizacija udruženog rada i radnih zajednica koje posluju s gubitkom. Posebno se moraju sagledati mogućnosti i preduzeti mere da se ograniči rast ličnih primanja, mislim na lična primanja van rada koja vrše značajan pritisak na tržištu, mislim na rast opšte i zajedničke potrošnje za ova prva četiri meseca koja znatno prevazilazi planirane okvire.

Međutim, i pored ovakvog rasta ne ostvaruju se planirani prihodi budžeta Federacije, dok se istovremeno povećavaju izdaci i ukupne materijalne obaveze, što otežava realizaciju nekih značajnih obaveza iz budžeta Federacije. Međutim, Savezno izvršno veće smatra da i u ovim uslovima ne bi trebalo vršiti rebalans budžeta Federacije za ovu godinu na rashodnoj strani, već da rešenja treba tražiti, pre svega, u okviru daljeg sniženja ove potrošnje.

U oblasti opšte i zajedničke potrošnje u celini, neophodno je odmah, ne čekajući definitivne ocene za prvo polugodište, smanjivati stope poreza i doprinosa, a sve samoupravne interesne zajednice i društveno-političke zajednice, a i drugi korisnici društvenih sredstava koji to do sada nisu učinili, treba da hitno preispitaju svoje programe i rashode, odnosno obim ustanovljenih prava i sve-

du ih u okvire utvrđene politike.

Investiciona potrošnja, i pored svih mera koje se preduzimaju, i dalje pokazuje tendenciju rasta. Za prva četiri meseca isplate za investicije u osnovna sredstva povećane su za 27%. Struktura investicija se takođe bitnije ne menja, i dalje su prisutni problemi velikog obima i širokog fronta investicionih ulaganja, a naročito nedovoljna usmerenost na osnovne prioritetne pravce razvoja, što pokazuje da su investicije i dalje jedan od osnovnih generatora inflacije i ekonomske nestabilnosti u zemlji. Zbog toga naši naponi moraju i dalje biti usmereni na sniženje investicija u osnovna sredstva, pogotovo ne samo zbog platnobilansnih limita, već i zbog smanjenih inflacionih oblika financiranja, kao što je transformacija kratkoročnih sredstava banaka u investicione plasmane, kao i na to da se sredstva poslovnog fonda više usmeravaju u finansiranje zaliha a ne u finansiranje osnovnih sredstava. Treba jačati obavezu učešća investitora iz sopstvenih i udruženih sredstava, poboljšati proporcije između izdvajanja sredstava za investicije i budućeg priliva koji danas ima veliko učešće u formiranju sredstava putem kojih se zatvaraju konstrukcije finansiranja. Moramo se energičnije boriti protiv prekoračenja predračunskih vrednosti investicija, koje se uglavnom pokrivaju kratkoročnim sredstvima poslovnih banaka, što angažuje velika sredstva koja bi se mogla, inače, upotrebiti za tekuću reprodukciju i, pogotovo, za izvoz.

Savezno izvršno veće smatra da je neophodno preduzeti odgovarajuće aktivnosti i mere da se investiciona potrošnja svede u okvire realnih materijalnih mogućnosti i u vezi s tim predlaže izmene i dopune Zakona o posebnim uslovima za davanje kredita za investicije i preciziraće i uslove za korišćenje finansijskih kredita u inostranstvu namenjenih investicijama. Na jučerašnjoj sednici 16. 6. 1982. Savezno izvršno veće je ponovo razmotrilo najnovija kretanja u oblasti svih vidova potrošnje i ocenilo da su u toj oblasti društvene reprodukcije nastupili poremećaji većih razmera i da tako velika odstupanja od dogovorene politike nalažu Saveznom izvršnom veću da, na osnovu ovlašćenja po članu 267. Ustava SFRJ, predloži Skupštini SFRJ propise za ograničenje pojedinih vidova po-

trošnje. To, naravno, ne isključuje maksimalnu angažovanost drugih faktora na svim nivoima da, u okviru svojih prava i dužnosti, čine sve da bi potrošnju sveli u realne okvire.

5. Poslednjih godina ulažu se određeni naponi da se monetarno-kreditna politika afirmiše kao instrument ostvarivanja stabilizacionih ciljeva ekonomske politike. Radi toga, treba obezbediti usporeniji rast novčane mase, i naročito, bankarskih kredita, a iz usmeravanja potrebnog obima emisije isključiti sve namene koje omogućavaju deficitarno finansiranje potrošnje, naročito investicija. U tim suženim okvirima krediti za pripremu proizvodnje za izvoz i za sam izvoz morali bi imati apsolutnu prednost.

Međutim, naša stvarnost i na ovom području odstupa od stabilizacionih zahteva. Ostvarena kretanja u periodu januar-maj 1982. godine, pokazuju da su poslovne banke pod uticajem narasle tražnje za novcem, iskoristile najveći deo raspoloživog kreditnog limita već u početku obračunskog perioda u I kvartalu, da bi pred kraj ostrim restriktivnim merama svodile svoje plasmane u propisane okvire. To je bio slučaj sa prvim tromesečjem, kad su banke, već januara, iskoristile oko 70% od mogućnog porasta plasmana za celo tromesečje. I pored toga što plasmani krajem juna ove godine, ne bi smeli da pređu 20,76 milijardi dinara, već krajem aprila iznosili su 20,70 milijardi dinara. Tako i ovog puta usklađivanje plasmana banaka s utvrđenom politikom nije dalo zadovoljavajuće rezultate. Bankarski plasmani još uvek omogućavaju visok nivo potrošnje i snažno dejstvuju na rast inflacije. Praksa je potvrdila da naknadne korekcije obima kredita banaka nikad nisu dale dovoljno efikasne rezultate.

Kod primene mera o ograničavanju porasta bankarskih kredita kod banaka se javljaju i određeni problemi. Neki od njih ne mogu podmiriti potrebe za prioritetne selektivne namene, naročito kod kreditiranja izvoza i poljoprivredne proizvodnje. Istovremeno, kod tih banaka povećavaju se zahtevi za pokrivanje prekoračenja po investicijama, odnosno odobravanja kredita za nepokrivene investicije, a i za lične dohotke.

Očigledno, takvo ponašanje poslovnih banaka nije u skladu s ostvarivanjem stabilizacionih ci-

ljeva i sprovođenjem utvrđene kreditno-monetarne politike za ovu godinu. Ako želimo, a očigledno je da moramo ostati u planiranim okvirima monetarno-kreditne politike za 1982. godinu, i istovremeno značajan deo sredstava usmeriti za kreditiranje izvoza i otkup poljoprivrednih proizvoda, onda moramo merama kreditno-monetarne politike onemogućiti ekspanziju kredita na tzv. inflatornim područjima, a to su, pre svega, prekomerne investicije iz bankarskih kredita i neki drugi oblici finalne potrošnje.

Narodna banka Jugoslavije treba da u planiranim okvirima emisije novca i kredita, uz neophodna sezonska prilagođavanja, otvori širi prostor za prioritetne selektivne namene (izvoz, poljoprivreda), a mora predložiti i druge mere koje će doprineti ostvarenju tog cilja. Pored toga, umesto sadašnjeg tromesečnog usklađivanja plasmana s planiranim okvirom, Narodna banka Jugoslavije već predlaže mesečno usklađivanje, tj. prelazak na mesečno usklađivanje.

6. Borba protiv uzroka inflacije i dalje je jedan od primarnih ciljeva ekonomske politike. Rast cena u proteklih pet meseci nedvosmisleno ukazuje da se predviđeno radikalno smanjene stope inflacije u ovoj godini i njeno svođenje na 15% prema sadašnjim kretanjima i procenama neće ostvariti.

Iako je početkom marta ove godine utvrđen okvirni program pomeranja cena za 1982. godinu, radi obezbeđenja uslova za sprovođenje politike cena, dinamika rasta cena u prvih pet meseci je znatno brža nego što je predviđeno i sasvim je blizu rasta koji je planiran za celu godinu. Računali smo sa mirnijim rastom cena u II polugodištu, ali zabrinjava činjenica da stalno pristižu sve novi i novi zahtevi za povećanje cena, naročito poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. To je, delom, posledica prošlogodišnjeg ubrzanog rasta troškova proizvodnje usled čestih prekida u radu i poslovanju, niskog korišćenja kapaciteta u nizu grana i delatnosti, niske produktivnosti rada i sl, kao i snažnog rasta nominalnih ličnih dohodaka krajem prošle i početkom ove godine. Tome su se pridružili i novi troškovi izazvani aktivnijom politikom kursa dinara, povećanjem kamatnih stopa, revalorizacijom osnovnih sredstava i uvođenjem aktivnije politike amortizacije. U takvoj situaciji

osnovni subjekti privređivanja i dalje nastoje da svoje dohodovne aspiracije rešavaju, pre svega, promenama relativnih odnosa cena, dok se manji, čak bi se moglo reći, neznatan deo poraslih troškova kompenzira na bazi ekonomskih i tržišnih kriterijuma i kvalitetnih promena u privređivanju. Povećanje produktivnosti rada i smanjenje troškova proizvodnje po toj osnovi skoro su zaboravljeni kao kriterijumi u praktičnoj operacionalizaciji politike cena. Snažno deluje psihološki faktor inflacije, a pogotovo smo se ponovo uverili da su osnovni uzroci i generatori inflacije domaćeg izvora.

Učesnici Dogovora o sprovođenju politike cena preduzeće efikasne mere protiv svih ovih koji nezakonito i neopravdano povećavaju cene, ili na različite načine uslovljavaju isporuke robe mimo postojećih propisa, dogovora i sporazuma. Ograničavaće se ili obustaviti davanje potrošačkih kredita za one proizvode čije su cene porasle iznad okvira koje smo utvrdili Dogovorom.

Savezni tržišni inspektorat, u saradnji s republičkim i pokrajinskim organima, izvršiće najširu kontrolu cena i preduzeće mere da se sve neopravdano povećane cene vrate na nivo utvrđen overom cenovnika. Ali, prošlogodišnja iskustva, baš na tom planu, nas upozoravaju da ovu akciju treba voditi mnogo organizovanije, usklađenije i uz maksimalnu podršku samih mera tekuće ekonomske politike i to na svim nivoima.

Pored preduzimanja odgovarajućih ekonomskih mera za rasterećivanje privrede prekomernih obaveza, jačanje ponude na tržištu i ublažavanje raskoraka između ponude i tražnje, neophodno je pojačati aktivnost u organizacijama udruženog rada, kontrolu i odgovornost za sprovođenje politike cena, za poštovanje kriterijuma utvrđenih Zakona o osnovama sistema cena i društvenoj kontroli cena, pre svega, kriterijuma svetske cene i realnih odnosa između ponude i tražnje, za sporazumevanje i dogovaranje organizacija udruženog rada u okviru dohodovno povezanih reprodukcionihi celina. Potpuno je jasno da težište borbe protiv inflacije mora sve više biti na ekonomskim sredstvima, ma koliko da je trenutno sužen prostor za njihovo dejstvo, jer brojna domaća i strana iskustva pokazuju da samo sa administrativnom kontrolom cena,

pogotovo, u uslovima brojnih dispariteta cena, praktično nije moguće ovladati inflacijom na trajnim osnovama.

7. Na tržištu su ispoljeni veoma neusklađeni odnosi ponude i tražnje, neadekvatna snabdevenost kod pojedinih važnih proizvoda za reprodukciju i za životni standard, a posebno je izražena teritorijalna isparcelisanost i snažne tendencije zatvaranja tržišta. Jedna od karakteristika odnosa na tržištu je neujednačena snabdevenost kako po pojedinim robnim sektorima tako i teritorijalno. Brojne su pojave narušavanja jedinstva jugoslovenskog tržišta, mada složena situacija – upravo ona – traži sve više povezivanja i udruživanja rada i sredstava. Rešavanju pitanja snabdevanja s različitim intenzitetom se pristupilo u pojedinim sredinama, što je uslovljeno različitim interesima i mogućnostima. U protekloj godini i početkom ove godine, ulagani su veliki naponi da se ublaže poremećaji u snabdevanju. U tom cilju donet je Društveni dogovor o snabdevanju jugoslovenskog tržišta proizvodima od posebnog interesa za potrošnju radnih ljudi i građana za 1982. godinu, čiji sastavni deo čine materijalni bilansi značajne robe. Istina, na njegovom donošenju radilo se preko četiri meseca, što je negativno delovalo na blagovremeno razrešavanje problema snabdevanja. Sada je od posebnog značaja da se zaoštiri odgovornosti i preduzmu mere za dosledno izvršavanje dogovorenih obaveza iz ovog Društvenog dogovora.

Savezno izvršno veće preduzima energične mere da se normalizuje snabdevanje tržišta, pogotovo naftinim derivatima, lekovima, kafom i drugim značajnim proizvodima. Juče i u poslednjim danima smo preduzeli, kako je poznato, više operativnih mera na tom planu.

Potrebno je preduzeti sve mere da se obezbedi odgovarajući otkup poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a onim subjektima koji se ne budu pridržavali dogovorenih uslova otkupa, obustaviće se davanje reeskontnih kredita i uskraćivaće im se i drugi krediti pod povoljnijim uslovima.

S problemima snabdevenosti tržišta usko je vezan i problem formiranja i finansiranja robnih rezervi. Sadašnje robne rezerve nisu dovoljne, niti u zadovoljavajućoj meri obavljaju svoju ulogu u

smislu intervencija na tržištu. Problemi tržišta i robnih rezervi nisu ni izdaleka rešeni, a usko su povezani s usaglašavanjem programa formiranja robnih rezervi na svim nivoima i rešavanjem skladišnog prostora i problema finansiranja tih rezervi, koje u sadašnjim uslovima treba da imaju, ne samo interventnu ulogu u regulisanju odnosa, tekućih odnosa ponude i tražnje na domaćem tržištu, nego imaju i znatan strateški značaj.

8. Problemi s kojima se susreće zemlja u celini, prisutni su i u društveno-ekonomskom razvoju privredno nedovoljno razvijenih republika i SAP Kosova. U 1981. godini i na početku 1982. godine postignuti su određeni rezultati, ali i dalje se zaoštavaju, naročito, problemi nezaposlenosti i gubitaka. Podaci o tome dati su u Izveštaju SIV-a i ne bih ponavljao. Dogovorene mere za podsticanje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i Kosovo izvršavane su redovno, što znači da su i u otežanim uslovima privređivanja sve republike i pokrajine uložile veliki napor u izvršavanju dogovorenih obaveza.

Posebno želim naglasiti da su, u pogledu udruživanja sredstava Fonda, postignuti prvi rezultati, što predstavlja novi kvalitet u ostvarivanju politike bržeg razvoja manje razvijenih republika i SAP Kosova. No, time se svakako, ne smemo zadovoljiti. Biće neophodno intenzivirati aktivnosti u republikama i pokrajinama da se udruženi rad, u još većoj meri, opredeljuje za korišćenje mogućnosti za udruživanje rada i sredstava, pošto je to po našoj oceni ekonomski i politički najsigurniji put za postepeno prevazilaženje problema, još uvek, velikih regionalnih razlika u stepenu razvijenosti unutar naše zemlje.

Za privrednu situaciju SAP Kosova i dalje su karakteristični neki veoma zaoštreni problemi s kojima smo se susretali i u proteklim godinama. No, i pored toga što je privreda SAP Kosova opterećena znatnim hipotekama iz prošlog perioda, (struktura investicija, niska efikasnost ulaganja, niska produktivnost rada, visoki gubici, nezaposlenost itd.) ohrabruju rezultati u industrijskoj proizvodnji i u zapošljavanju. Po našoj oceni, međutim, najpozitivnije je to što je i u tim otežanim uslovima udruženi rad iz drugih republika i SAP Vojvodine prihvatio udruživanje rada i sredstava kao

najsigurniji i najefikasniji put za prebrođavanje privredne zaostalosti SAP Kosova, o čemu svedoče brojni samoupravni sporazumi, a mnoge inicijative i predlozi u pripremi.

U vezi s tim pitanjima mi smo juče u SIV-u razmatrali poseban materijal i dostavili ga Skupštini SFRJ.

Treba imati u vidu da će se mnogi problemi u društveno-ekonomskom razvoju, koji su se naročito zaoštrili ili se zaoštavaju u ovoj godini, prenети i u iduću godinu pošto su poremećaji i neusklađenost u društvenoj reprodukciji veoma duboki pa je za njihovo otklanjanje potreban jedan duži period upornog i organizovanog rada i veliki naponi i odricanja svih društvenih činilaca.

Priprema Rezolucije o društveno-ekonomskom razvoju za narednu godinu, zajedno sa pratećim dokumentima, mora se dosledno zasnivati na Polaznim osnovama dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, imajući u vidu njegovu razradu po pojedinim oblastima na čelu sa Antiinflacionim programom.

Osnovni cilj i dalje treba da bude ostvarivanje tačno određenih etapnih zadataka u sprovođenju politike ekonomske stabilizacije, u reafirmaciji ekonomske zakonitosti i bržeg razvoja, samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa. U tim okvirima nužno je obezbediti uslove za maksimalno moguće povećanje izvoza na konvertibilno područje, kako bi se obezbedila sredstva za izmirivanje obaveza prema inostranstvu, racionalan uvoz i održavanje neophodne dinamike privrednog rasta. Treba stvarati i druge uslove za povećanje industrijske i poljoprivredne proizvodnje i rigorozno obezbediti usklađivanje potrošnje s raspoloživim, odnosno suženim sredstvima za domaće potrebe. Jedan od najvažnijih zadataka je i dalje smanjivanje stope inflacije, što bi trebalo da doprinese jačanju konkurentne sposobnosti naše privrede u inostranstvu i zaštiti životnog standarda ljudi.

Krizna kretanja u svetskoj privredi i u međunarodno-političkim odnosima iziskuju od nas još organizovaniji i efikasniji pristup u ostvarivanju politike ekonomske stabilizacije u ovoj i idućoj godini kako bi bili sposobniji za brže prilagođavanje i razvoj u ovako izuzetno složenim međunarodnim ekonomskim i političkim prilikama.

U Izveštaju SIV-a data su tek prva sagledavanja Polaznih osnova i globalnih okvira i uslova razvoja u narednoj godini. Savezno izvršno veće će u predviđenom roku dostaviti Skupštini SFRJ celovitiji materijal o osnovnim pitanjima razvoja i zadacima ekonomske politike, koji će biti osnova uz, naravno, Smernice Skupštine SFRJ za blagovremenu pripremu Nacrta rezolucije i drugih pratećih dokumenata za iduću godinu.

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, aktuelna privredna situacija upućuje nas na znatno efikasnije sprovođenje utvrđene politike, radikalne promene u ponašanju svih subjekata društvene reprodukcije i brže donošenje mera tekuće ekonomske politike, a zahteva i dobro programiranu akciju svake društvene ćelije, svih samoupravnih organizacija udruženog rada i zajednica, kao i svih društveno-političkih zajednica. Bez odgovornijeg angažovanja svih subjektivnih snaga društva i bez većih odricanja, rigorozne štednje i većih žrtava nećemo biti u stanju da obezbedimo stabilniji i uspešniji privredni, a i društveni razvoj u celini.

Zbog toga Savezno izvršno veće smatra da je u ovom trenutku od prvorazrednog značaja da se izborimo za stvaranje takve društvene klime koja će doprineti maksimalnoj efikasnosti u izvršavanju donetih i u preduzimanju novih mera i aktivnosti.

Objektivne pretpostavke već odavno nam diktiraju potrebu radikalnije politike ekonomske stabilizacije. U tome nam načelna opredeljenja nisu nedostajala, ali je bio suviše veliki raskorak između usvojenih načelnih opredeljenja i praktičnog ponašanja. Stabilizaciono ponašanje trebalo bi da postane naš uobičajeni način života i privređivanja koji će svakodnevnicu podrediti ostvarivanju naših dugoročnih ambicija. „Stezanje kaiša”, zašta smo se inače načelno godinama deklarirali, sada mora postati neminovnost i imperativ svakodnevnog ponašanja svih Jugoslovena. Nema više vremena za velike rasprave o tome.

Problemi u privredi i u društvu u celini su do te mere složeni da nam se sada svako nepoštovanje dogovorenih normi i pravila ponašanja može mnogo više osvetiti, nego što je to bio slučaj ranije. Zbog toga je neophodno organizovano delovati da se u društvu u celini i u svim njegovim ćelijama

stvari čvrsto uverenje da su promene sadašnjeg stanja neophodne, i to duboke. To je moguće samo radikalnom promenom odnosa prema radu i društvenim sredstvima, ubrzani razvoj socijalističkih samoupravnih i društveno-ekonomskih odnosa. Ali je, takođe, jedan od bitnih uslova da se uspešnije krene napred — obezbeđenje „gvozdene” discipline u sprovođenju onoga što je na svim nivoima dogovoreno. To je i najefikasniji put da se savladaju protivrečnosti između radom stvorenih, ne malih proizvodnih i drugih potencijala ove naše zemlje i sadašnjeg nedovoljnog stepena njihovog korišćenja i efikasnosti.

Savezno izvršno veće će obavestavati delegate u Skupštini SFRJ kako se ostvaruje ekonomska politika, mere za ostvarivanje te politike, propise koji će se doneti i koji će biti donošeni, ko i zašto od toga odstupa i kakve su moguće posledice takvog ponašanja za zemlju u celini i za pojedine delatnosti i područja, veoma konkretno.

Veće će, takođe, biti odlučno u korišćenju svojih ustavnih ovlašćenja, odnosno u izvršavanju svojih ustavnih prava i dužnosti.

Drugarice i drugovi delegati, na vama je da ocenite da li je naš pristup u razrešavanju problema s kojima smo suočeni ekonomski i politički prihvatljiv i efikasan i da li obezbeđuje sprovođenje naših osnovnih opredeljenja za što odlučniju bitku za ekonomsku stabilizaciju i brži razvoj socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa.

Uveren sam da će rasprava u radnim telima oba veća i u samim većima Skupštine SFRJ doprineti, ne samo daljem rasvetljavanju tekućih problema privređivanja, već i obogaćivanju ukupne aktivnosti i mera koje moramo zajednički poduzimati.

PREDSEDAVAJUĆI dr ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Zvonetu Draganu i dajem odmor od 20 minuta.

(Sednica je prekinuta u 11 časova i 55 minuta)

NASTAVAK SEDNICE SAVEZNOG VEĆA

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Možemo li da nastavimo rad? (*Da*)

Na spisku imam osam prijavljenih govornika povodom *prve* tačke dnevnog reda:

Polazne osnove dugoročnog programa ekonomske stabilizacije

Prvi se javio za reč delegat Vančo Nikolovski.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, ја бих желео да се осврнем на нека отворена питања и изнесем своја запажања и сугестије.

У Полазним основама дугорочног програма економске стабилизације с правом се указује да ако желимо већу продуктивност и боље привређивање друштвеним средствима за производњу, основне организације удруженог рада, као основни привредни субјекти, требало би да буду стављене у такве услове који ће обезбеђивати да њихови лични доходи зависе искључиво од остварених резултата рада.

Доходак у нашим условима има двојак карактер. У њему је садржан део из којег се исплаћују лични доходи, као и део који служи за проширивање материјалне основе рада. Ова два дела садржана су у јединственом доходу којим располаже и врши расподелу основна организација удруженог рада.

Мислим да ово није спорно. Међутим, с правом се указује да се расподела не може вршити на волонтаристички начин, јер и овде делују законитости које имају објективан карактер. Лични доходак служи за репродукцију радне снаге и представља потребан рад. Он може уна-

пред да се квантифицира у друштвеном плану, као могућа зарада по основу живог рада за одређено време. Да би зависио и од резултата рада, требало би да буде везан за одређену производњу која треба да се оствари у то време.

Вишак рада има друштвени карактер и он није искључиво резултат рада радника оне организације у којој је реализован, већ, пре свега, удруженог рада у целини. Према Уставу, радници у основној организацији удруженог рада су одговорни и пред другим радницима за његову расподелу и коришћење. Ако обим овог вишка, који треба да се реализује, зависи од степена опремљености рада друштвеним средствима за производњу, друштво има право од корисника средстава и да захтева да остварују такав доходак који ће обезбедити и акумулацију која би била сразмерна коришћеним средствима. Према томе, и ово може бити планом квантификована величина, од које радни колектив не може и не сме да закида део у корист личног дохотка, ако ово не произлази из успешности у коришћењу ових средстава и рационалности у привређивању њима.

Код нас, међутим, постоји страх — рекао бих, идеолошке природе — да применимо економске законитости и у расподели дохотка, јер су оне, тобоже, неприхватљиве у социјализму. Маркс је у овом погледу сасвим јасно рекао: „Буде ли се и најамнини и вишку вредности, потребном раду, као и вишку рада скинуо специфични капиталистички карактер, онда баш ови облици не остају, већ само њихове основице, које су заједничке свим друштвеним начинима производње” /Капитал, књига III, стр. 728, издање „Просвета”/.

Према томе, не можемо да ликвидирамо законитости које одређују потребан рад и вишак рада у нашим условима, већ треба да се одстрани само капиталистички карактер њиховог присвајања.

У овоме се састоји, по мом мишљењу, и суштина Кардељеве идеје да се лични дохоци формирају по основу коришћења минулог рада. Међутим, лични дохоци могу се повећавати по овом основу само под условом да располагање друштвеним средствима даје и одговарајуће резултате. Према томе, формирање личних доходака по основу минулог рада мора да буде у зависности од успешности коришћења друштвених средстава производње. Иначе, сматрам да постоји врло различита примена овог система и врло широка збрка у појмовима око тога.

Нерешеност овог питања је основни узрок ниске продуктивности рада, ниског коришћења производних капацитета, нерационалног ангажовања средстава друштвене акумулације и великих разлика у личним доходима који нису резултат рада.

Следеће питање о којем желим да говорим су цене. У области политике цена битну улогу треба да има деловање економских законитости и удружени рад. Цене на тржишту треба формирати слободно, на основу Закона понуде и потражње, и то од стране основних организација удруженог рада.

Ако је неопходно да се успоставља друштвена контрола цена, о томе треба да се одлучи у Федерацији, а не да се надлежности деле на федералне, републичке и општинске. Ова подела је у супротности с јединством тржишта и допушта договарање у циљу стицања монополистичког положаја на тржишту. Она, истовремено, раздваја тржиште по општинама и републикама.

У склопу ове проблематике, треба да се испитају институт и пракса међурепубличког договарања о политици цена. Има много индикација за закључак да ови договори, у ствари, представљају договарање о повећању цена, при чему се свака република, односно покрајина бори за што веће повећање цена појединих производа, који су значајни у њеној структури. Сматрам да је исправна оријентација да се цене формирају према светским критеријумима, уз добро проучену и правилно димензионирану заштитну политику и реалан курс динара. У данашњим условима, међутим, овај проблем се не може ре-

шавати стихијно и неконтролисано, јер не постоји нити довољно девизних средстава, нити материјалних резерви да би се економским путем и конкуренцијом на тржишту сузбијале и спречавале монополитистичке тенденције.

Мислим да је неопходна темељита реформа цена, да се на основу светских критеријума изграде односи цена међу гранама и групацијама а, у оквиру ових, по фазама производње. Овиме би се отклонили постојећи диспаритети. Поремећај ових односа мора бити строго контролисан и једино договорно, у оквиру Савезне заједнице за цене, мењан. Ово би требало да буде прелазна мера, с тим што би се одмах отпочело с разрадом целовитог програма којим би се стварали услови за слободније деловање економских законитости на тржишту.

Треће питање је систем планирања на нивоу Федерације. Мислим да се правилно указује на посебан значај који има планирање у Федерацији, јер оно чини „битну компоненту целине планирања и само оне привреде могу заслуживати атрибут планских у којима је развијено друштвено планирање на нивоу привреде у целини” /страна 28. Основа/. Међутим, текст у последњем пасусу на страни 29, у коме се говори о начину израде овог плана, мислим да не одражава довољно опредељења из члана 257. Устава СФРЈ. Дозволите да цитирам први став овог члана Устава: „Друштвени план Југославије заснива се на договору радних људи, организација удруженог рада, самоуправних интересних заједница и других самоуправних организација и заједница и на договору република и покрајина о економској политици од заједничког интереса”. Из овога произлази да се стратегија развоја земље и заједничка економска политика базирају на два вида договарања: прво, на договарању удруженог рада у оквиру репродукционих целина на нивоу Југославије и, друго, договарања република и покрајина о економској политици од заједничког интереса. При том и код једног и код другог договарања битно је да се обезбеди утицај удруженог рада као основног субјекта у нашем друштву, с тим што се једном договара удружени рад и непосредно — када креира свој развој у репро-

целини, а други пут посредно — преко своје републике, односно покрајине, када се усклађује целина.

У републикама и покрајинама треба обезбедити да удружени рад преко својих делегата и делегација има пресудну улогу у заузимању ставова. Кад је реч о договарању република и покрајина, створена је институција где се оно врши. То је Веће република и покрајина. Међутим за непосредно договарање удруженог рада у оквиру репродукционих целина не постоји таква институција. Мислим да би било целесходно, бар за области од заједничког интереса, када би се створиле планско-пословне заједнице. Уставни основ за ово постоји. У овим заједницама удружени рад би се на бази репродукционе зависности непосредно договарао о свом развоју, преузимао обавезе и удруживао рад и средства. Друштвени план Југославије би се усвајао у Већу република и покрајина, а договори о развоју појединих репроцелина, усаглашени с планом, били би саставни део плана. У овом смислу, а на бази критичке анализе, треба доградити систем планирања.

Тако донет план имао би знатно већи степен обавезности и конкретности, јер би то била договорена обавезност кроз преузете обавезе од стране организација удруженог рада и њихових асоцијација.

С обзиром да је наша економска ситуација врло сложена и тешка, решавање појединих проблема не може да чека да се прво донесе програм стабилизације, па да се након тога приступи решавању. Мислим да је добро што о Полазним основама расправљамо заједно с Анализом о текућим привредним кретањима.

Због тога, на бази ове расправе, треба да се означе пунктови на којима одмах треба да се предузимају одређене мере. По мом мишљењу, посебну пажњу заслужује неколико акутних проблема:

Прво, спољна ликвидност земље је озбиљно доведена у питање. При томе, нису у питању само економске последице оваквог стања, већ и политичке. Подржавам предузете мере за ублажавање постојећег стања које је предузимао СИБ. Међутим, сматрам за неопходним:

прво, да се санација стања увек повезује са конкретном одговорношћу и

друго, што пре отвори расправа о трајним мерама које ће обезбедити дугорочну стратегију развоја економских односа с иностранством.

При том треба дати излаз из стања презадужености и, с обзиром на зависност привреде од увоза, обезбедити услове за оживљавање привредне активности. Садашње тенденције на сектору извоза и увоза нису повољне. Расте учешће извоза репроматеријала и сировина у укупном извозу, а опада извоз опреме и робе широке потрошње. Расте извоз на клириншком подручју, а стагнира на конвертибилном. На крају, погоршава се у целини степен покривености увоза извозом, али на линији знатног смањења увоза. Све ово утиче на смањење производње, слабије коришћење производних капацитета и низак раст продуктивности рада, чиме се смањује и могућност запошљавања.

Мислим да значајан утицај на овакву оријентацију привреде има и постојећи девизни систем, који тера организације удруженог рада да извозе и оно што је потребно у земљи да би увезле потребан репроматеријал за своју производњу, док други произвођачи ту исту робу увозе. Ово још више погоршава платни биланс. Због тога треба што пре извршити измену и доградњу овог система.

Друго питање из текуће проблематике су мере које треба предузети још пре одмора да би се уравнотежили робно-новчани односи. У овом смислу треба предузети ефикасне мере и обезбедити њихову доследну примену да се сви видови потрошње сведу у предвиђене оквире. Одговорност република и покрајина, које су надлежне за ово, мора бити конкретна и узајамна.

Треба истрајати до краја да се у основи обезбеди и договорна политика цена. Одступања од ње, уколико је неопходно, морају бити темељно проучена и легализована изменом у Резолуцији, као и усаглашена с осталим кретањима. Још сада, међутим, треба отпочети припреме за темељну реформу цена која би се примењивала у 1983. години. Исто тако, у систему стицања и расподеле дохотка, као и у

кредитно-монетарној области треба хитно извршити измене макар и палијативне природе, којима ће се обезбедити да се троши само оно што има реално покриће у дохотку.

Значајно је за стабилизацију односа на тржишту да се што пре одстрани све законске сметње за јединство тржишта. У том смислу треба што пре у радном телу и у Већу отпочети расправу о јединственом тржишту, на бази анализе која се припрема.

Треће, мислим да је неопходно да се оперативно разраде идеје из Полазних основа да се стабилизација не сме градити на линији стагнације, јер би то имало тешке политичке и социјалне последице. Из Анализе се може стећи утисак да је овај аспект заборављен, јер се и даље планирају ниске стопе привредног раста и запошљавања.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Pre nego što nastavimo pretres, da li ima drugarica i drugova delegata koji žele da postave pitanje Saveznom izvršnom veću ili zatraže obaveštenje od saveznih organa uprave?

Ima reč delegat Vančo Nikolovski.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /*СР Македонија*/:

Ми смо обавештени о спољној ликвидности наше земље. Видели смо да се одређени фактори врло неодговорно понашају. Чули смо да је изразит случај овде била Загребачка банка. У санацију стања ове Банке је укључена и Федерација, јер, пре свега, отплаћује добар део њених обавеза по краткорочним кредитима.

Мислим да стање у овој Банци није само резултат понашања банкарских фактора, већ и других; да је она била, у најмању руку, охрабривана од неких спољних фактора. Навео бих само два:

Прво, познато ми је да одлука Савета гувернера Народне банке о обавезној уплати деви-за од бонова за бензин и мењачница на рачун Народне банке на територији Хрватске није

примењивана због закључка Извршног већа СР Хрватске. Када је Народна банка предузимала одређене санкције и мере, Извршно веће Хрватске је то спречавало. Овим су банке у Хрватској охрабриване на недисциплину.

Друго, у 1981. години Народна банка је готово све краткорочне кредите Загребачке банке исплатила из девизних резерви Федерације и тиме је исто охрабрила ову Банку да то и даље ради. Сада сам чуо да су неке банке охрабрене тиме што се обавезе ове банке покривају од стране Народне банке, па и оне настоје да се њихове обавезе превале на Народну банку.

Због тога, сматрам да санација стања, без одговорности може имати врло негативне последице. С обзиром да ово стање санира Федерација и Народна банка Југославије, поставио бих једно питање Извршном већу:

Да ли су мере санације стања у овој Банци повезане и с економском, политичком и личном одговорношћу оних који су директно допринели таквом стању? Ако нису, зашто то није учињено? Значи ли таква једна санација охрабрење осталим факторима да и они тако раде?

Ово постављам због тога што је само једна најава друга Звонета Драгана у Дубровнику, на састанку банкара, да ће се и банке затварати ако лоше раде имала позитиван одјек у свету. У нашој јавности би сигурно имала позитиван одјек када би се тиме конкретно приступило код Загребачке банке.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Molim predstavnika Saveznog izvršnog veća da pripremi odgovor na pitanje delegata Vanča Nikolovskog za kraj današnje sednice.

Da li još ko želi da postavi pitanje?

Ima reč delegat Batrić Jovanović.

БАТРИЋ ЈОВАНОВИЋ /*СР Црна Гора*/:

Друже председниче, другарице делегаткиње и другови делегати, прије више од годину дана у овом је Дому вођена дебата о узроцима и

посљедицама прошлогодишњег петоколонашког бунта на Косову. Посебно је било ријечи о исељавању Црногораца и Срба са Косова под притиском, што траје већ деценију и по. Од тада је, на сједницама Централног комитета Савеза комуниста Југославије и других форума Савеза комуниста, на многим ужим и ширим скуповима, на сједницама неких републичких скупштина, говорено о неопходности предузимања ефикасних мјера у циљу најжитнијег заустављања исељавања Црногораца и Срба са Косова, под притиском.

У више махова су најодговорнији другови на Косову осуђивали притиске на Србе и Црногорце, називајући оне који врше те притиске изродима албанског народа, позивајући народ да их бојкотије итд. Ипак, притисака има и даље, а исељавања због разних видова насиља не престају. Таква ситуација је неодржива и неподношљива.

На недавно одржаном VIII конгресу Савеза комуниста Црне Горе предсједник Председништва Централног комитета СК Црне Горе рекао је у свом реферату, поред осталог, и следеће:

„Посебну осјетљивост и забринутост изазивају шовинистички насртаји и притисци у циљу исељавања Црногораца и Срба са Косова, јер то има тешке посљедице по међунационалне односе и заједнички живот у нашој социјалистичкој заједници. Неопходне су много одлучније мјере да се таквим опасним шовинистичким акцијама албанске иреденте стане на пут”.

Прије неки дан сам био у свом крају, у Општини Колашин у СР Црној Гори. Морам да вам кажем, другарице и другови, да је народ крајње узнемирен и огорчен због притисака за исељавање Срба и Црногораца са Косова.

Народ је једнодушан у захтеву да се притисци за исељавање Срба и Црногораца са Косова морају, и то одмах, онемогућити свим уставним и законским средствима.

Поставио бих следеће питање Савезном извршном вијећу:

Шта Савезно извршно вијеће намјерава да предузме, у оквиру својих уставних и законских овлашћења, како би се онемогућили сви видови притисака за исељавање Срба

и Црногораца са Косова и да се на Косову, одмах и трајно, обезбиједе сви неопходни услови за потпуно сигуран, слободан и миран живот и рад свих житеља Савезне Косова, тј. свих Срба, Црногораца, Албанаца, Муслимана, Турака, Рома и других, то јест да се осигурају свим грађанима Косова Уставом СФРЈ загарантована права и слободе?

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Molim predstavnika Saveznog izvršnog veća da i na ovo pitanje pripremi odgovor.

Da li još ko želi da postavi pitanje, ili traži objašnjenje? (Niko)

Nastavljamo pretres.

Kao što ste mogli primetiti iz materijala i dosadašnjeg rada, izvetisoci radnih tela Saveznog veća su: Odbora za društveno-ekonomske odnose delegat Vančo Nikolovski, Odbora za društveno-političke odnose delegat Zvonko Špoljar, Odbora za budžet Federacije delegat Rado Roter, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Nevenka Nerandžić—Milivojević, Odbora za pitanja boraca i vojnih invalida delegat Dragutin Harmadi, a Zakonodavno-pravne komisije delegat Eva Naglič.

Izvestilac Komisije Skupštine SFRJ za informisanje je delegat Ivanka Vrhovčak.

Reč ima delegat Zvonko Špoljar.

ZVONKO ŠPOLJAR, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose:

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, ne govorim u svojstvu delegata SR Hrvatske, već bih u ime Odbora ovog Vijeća za društveno-političke odnose dao kratku rekapitulaciju rasprave o Polaznim osnovama, jer su delegati imali priliku da tek jutros prime ovaj izvještaj. Okolnosti su bile takve da se nisu mogli upoznati sa sadržajem.

Rasprava je bila vrlo angažirana, sudjelovalo je 11 delegata na sjednici Odbora, koji su izrazili svoja mišljenja, izložili prijedloge. Ocjena je Odbora da je u nastalim okolnostima bilo nužno utvr-

čiti usaglašenu platformu za koncipiranje cjelovitog programa dugoročne ekonomske stabilizacije. Opravdanje za to leži u činjenici da su vrlo izražene protivurječenosti i problemi u afirmiranju i razvijanju Ustavom i programskim dokumentima Saveza komunista Jugoslavije utvrđenog produkcionog odnosa i visokog stupnja ekonomske destabilizacije.

Smatra se da su Polazne osnove bile potrebne ne samo zato da bi se potvrdila osnovna opredjeljenja i vrijednosti našeg društveno-ekonomskog i političkog sistema, nego i zato da bi se otklonili izvjesni nesporazumi i neslaganja u odnosu na neka ključna pitanja našeg daljeg razvoja. Izražena je potreba da i Skupština SFRJ mora zauzeti odlučnije mjesto i ostvariti svoju odgovornu ulogu u preovladavanju teškoća i problema na osnovnoj orijentaciji ekonomske i uopće društvene stabilizacije na osnovu pune afirmacije onog produkcionog odnosa kojim se radnici u udruženom radu, radnička klasa i drugi radni ljudi javljaju neprikosnovanim, suverenim i odlučujućim subjektom upravljanja svim društvenim poslovima, uključujući i vršenje političke vlasti.

Smatra se da osnovni uzrok složene ekonomske situacije leži prvenstveno u nedovoljno razvijenim samoupravnim odnosima, u nepoštivanju Ustavom utvrđenog prava radnika i svih radnih ljudi da odlučuju o dohotku i o odnosima u društvenoj reprodukciji u cjelini.

Ovakav stvarni položaj osnovnog subjekta u društvu ima za posljedicu i nepotpuno ostvarivanje ustavne koncepcije osnovne organizacije udruženog rada, mjesne zajednice, samoupravne interesne zajednice i općine.

Odbor je konstatirao da je nedovoljno dosljedno i nepotpuno ostvarivanje Ustava i Zakona o udruženom radu uzrok i snaženju administrativnih intervencija, voluntarizma, ograničavanja mogućnosti radnika kao subjekta odlučivanja. Ocjene o tome moraju napokon zamijeniti rješenja i aktivnosti na prevladavanju stanja. U institucijama i segmentima sistema gdje se zapaža stagnacija i zaostajanje, treba neposredno i odlučno djelovati.

Iako Polazne osnove upozoravaju na odricanje u svim oblastima života, borba za ostvarivanje

dugoročnog programa ekonomske stabilizacije ne smije značiti opredjeljenje za stagnaciju u ekonomskom razvoju, niti u razvijanju i produbljivanju samo osnovnog produkcionog odnosa, razvoju društvene svijesti, stvaralaštva, nauke i tehnologije. Naprotiv, izlaz iz zastoja treba nalaziti u aktiviranju svih društvenih potencijala i omogućavanju dinamičnog razvoja na osnovu vlastitih materijalnih i duhovnih snaga, vodeći računa o uključivanju proizvodnih i naučnih resursa u međunarodnu podjelu rada.

Ocjena je Odbora da u Polaznim osnovama neki dijelovi sistema nisu dovoljno tretirali, da ih treba dopunski obraditi; to su, na primjer, pitanja društvenih djelatnosti, uloge nauke, tehnologije, uloge osnovne organizacije udruženog rada, samoupravnog interesnog organiziranja, metoda i sredstava za realizaciju sistema socijalističkih samoupravnih odnosa i dr. Isto tako, treba reći što sve stoji na putu udruživanja rada i sredstava i sl.

Polazeći od toga da ciljeve i zadatke dugoročnog programa ekonomske stabilizacije treba ostvarivati u političkom sistemu socijalističkog samoupravljanja, Odbor smatra neophodnim da Savezno vijeće i njegova radna tijela u sljedećem periodu cjelovito razmotre i položaj radnih ljudi u društvenoj reprodukciji, i njihovo mjesto i ulogu u delegatskom sistemu, zatim, pravni sistem u funkciji ostvarivanja politike ekonomske stabilizacije, posljedice administrativnih intervencija i mjera na razvoj društveno-ekonomskih odnosa i samoupravljanja, sistem dogovaranja u Federaciji radi ostvarivanja zajedničkih interesa, kao i druga pitanja, osobito u onim područjima gdje smo uočili slabosti i teškoće u funkcioniranju političkog sistema.

I u pripremi dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i njegovom ostvarivanju, jedan od najvažnijih zadataka treba da bude organiziranje kompleksnije društveno-političke akcije i stvaranje odgovarajuće klime pogodne za pregnuća radi postizanja većeg stupnja ekonomske stabilizacije i radi daljeg usavršavanja i dosljednijeg sprovođenja dobrih rješenja i opredjeljenja, a korekcije onih koja izazivaju devijacije i teškoće.

Osnovna karakteristika ovako zamišljene društvene akcije treba da bude visok stupanj idej-

no-političkog i, naročito, akcionog jedinstva.

Drugarice i drugovi delegati, ovo je samo manji insert iz sadržajne rasprave na sjednici Odbora u povodu razmatranja Polaznih osnova. Cjelovitiji pregled, raspored i sadržaj je u izvještaju sa sjednice, koji vam je danas dat.

Ovim izlaganjem upozorio sam na neka pitanja.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Bori Petkovskom.

БОРО ПЕТКОВСКИ /*CP Македонија*/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, узимам слободу да предложим да Савезно веће Скупштине СФРЈ упути предлог комисији за питања економске стабилизације да она приступи изради и конкретног програма стратегије нашег техничко-технолошког напретка, да се такав програм донесе у току ове године, с тим да не личи на програме који су пре више година рађени под називом „научна политика”, за потребе тадашњег Савезног фонда за финансирање научноистраживачког рада, односно за потребе Савезног извршног већа, већ да то буде програм практичне акције која предстоји на свим нивоима нашег друштвено-економског, привредног и научно-технолошког живота.

Зашто ово предлагам?

Морамо већ једном озбиљно схватити да је једно од кључних питања наших економских проблема, тешкоћа и, у том склопу, задужења у иностранству — наше врло озбиљно технолошко заостајање у односу на развијене земље. Тешкоће укључивања у међународну поделу рада, унапређивања продуктивности рада, највећим делом налазе се и у нашем технолошком заостајању, и то у свим областима привреде, а посебно индустрије. На жалост, морам да констатујем да данас, од три тако дугачка експозеа овде, о овом проблему није било ни речи, а у Полазним основама само на једном месту, и то на оном где се говори о потреби укључивања наше при-

вреде у међународну поделу рада.

Код нас научно-технолошки прогрес још увек није постао основни фактор привредног и економског развоја. Зависност наше земље од увоза технологије и лиценци је огромна и ту је извор великог дела наших задужења. Висока је цена коју плаћамо за увоз лиценци. Прихватају се, врло често, колонијални услови приликом њихове куповине, прихватају се обавезе да се на купљеним лиценцама не врше никаква усавршавања у Југославији. Овим се наши научни и стручни радници у организацијама удруженог рада /не само они, већ и научне институције/ доводе у позицију да обављају само рутинске послове. Преузимамо обавезу да се наша роба произведена на бази лиценци не продаје у интересним сферама мултинационалних компанија, од којих су и купљене лиценце, а с тим у вези и многа увозна и производна ограничења. Затим, ту је и обавеза да се репроматеријал и резервни делови купују искључиво од компанија од којих смо купили лиценцу. Многе стратешке карике — и то најбитније — нашег технолошког развоја држе у својим рукама мултинационалне компаније /а ми о томе не говоримо/. Не мали део наших организација удруженог рада врло неспремно, често неуро, а неке од њих и са доста израженом неодговорношћу — друг Макић је то подацима поткрепио — приступиле су и приступају разним видовима сарадње, коришћења и откупљивања страних лиценци. При томе се, на жалост не води довољно рачуна да те наше организације ступају у контакт с једном до крајности разрађеном, професионалном финансијском светском машинеријом, која врло добро познаје наше финансијске, технолошке и друге прилике у земљи. Држећи, посредством трансфера технологије, многе основне концеве нашег технолошког, а тиме и научног напретка — мултинационалне компаније су највећи успех постигле и постижу у томе што међусобно деле, а тиме и атомизирају наше јединствено југословенско тржиште. Одмах да кажем и то да ми морамо мало више аналитички да сагледамо у којој је мери постојећи либералистички увоз лиценци стране, у не малом броју застареле науке и „памети” /застареле бар за једну научну генерацију/,

односно да сагледамо у којој су мери уткани прсти страних компанија, односно иностраног чиниоца у поремећај јединственог југословенског тржишта.

Изгледа да смо једнострано окупирани етатизмом — час је на мети савезни, час је на мети републички и покрајински етатизам — а да због многих наших неодмерености, волунтаризма, па и галама, несметано вршљају инострани чиниоци, настојећи да се технолошки прогрес у Југославији доведе у што већу зависност од њихових стратешких и конкретних планова. Стране лиценце, страна технологија купују се без икакве везе с нашом сопственом стратегијом технолошког развоја коју, гледано земљу у целини, у суштини, као стратегију и немамо.

У Југославији су више година поремећене и економске и научне законитости — стопа раста издатака за научноистраживачку активност, посматрано за нашу земљу у целини, је испод стопе раста друштвеног производа. У развијеним земљама Западне Европе, када дође до поремећаја овакве законитости, сва звона звоне на узбуну. Ми се због тога врло мало узбуђујемо, а са друге стране, пуна су нам уста политичких и идеолошких фраза о томе да је наука врло значајан чинилац организованих социјалистичких снага.

То је објашњење предлога да Савезно веће предложи да постојећа комисија за стабилизацију, под председништвом друга Крајгера, приступи изради и стратешког програма нашег технолошког и научног развоја.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Molim da uzme reč delegat Vulnet Starova.

ВУЛНЕТ СТАРОВА /СР Макегонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, прво, имам једну замерку. Сматрам да је за једну седницу већа, ако желимо ефективан рад, три експозеа, по 30 страна и по један сат читања — много. Будући да сам лекар и да знам

праг перцепције и могућности, могу да кажем да је то много. Кад убудуће планирамо седницу Већа, треба да предвидимо два дана, да можемо заиста делегатски да радимо, да не буде само доцирања, а да не може да се развије и један конструктиван дијалог.

У својој дискусији бих хтео да кажем неколико речи о Полазним основама. Полазне основе садрже темељну анализу наше стварности и остваривања уставних опредељења; оне указују да у свим секторима друштвено-економског развоја има проблема и противречности које се морају разрешити.

Један од проблема о коме бих желео нешто више да кажем јесте питање незапослености. У нашем систему целокупна економска, социјална и политичка позиција човека заснована је на раду. Према томе, запошљавање има врло важне и социјалне, а не само економске циљеве. Отуда, стварање услова за пуну продуктивну запосленост и радну ангажованост не може бити само економски, развојни, већ и социјални и политички предуслов остваривања битних циљева нашег система.

У области запошљавања постигнути су значајни резултати. Међутим, проблеми запошљавања нису још увек ни изблиза решени. Иако је у релативно дугом временском периоду оствариван редован динамичан раст запошљавања од око 200.000 радника у земљи годишње, по стопи од негде око 4% до 4,5%, ипак је ниво запослености још увек низак. Просек у земљи износи око 26 на 100. У оквиру тога, врло су изражене регионалне разлике. Број лица која траже запослење је у сталном порасту. Стање на овом подручју постало је изузетно сложено, нарочито последњих година, а слично стање се очекује и у наредним годинама. У протеклом периоду висока стопа запошљавања остваривана је захваљујући високој стопи инвестиција, које у наредним годинама очито неће бити. То тражи повећавање ефикасности инвестиција и њихово знатно веће усмеравање у производне капацитете и делатности које омогућавају бржи раст запошљавања.

У 1981. години просечан раст запошљавања износи 2,4%, што значи око 100.000 запо-

слених у 1981. години, за разлику од 1980. године, када је било 200.000. Исто тако, овакав тренд кретања се планира и у целом идућем средњорочном плану.

Охрабрују, нарочито у последње време, неке конкретне акције у појединим срединама за ублажавање и решавање проблема незапослености. Посебно је значајно да проблеми незапослености постају најчешће садржина конкретних програма активности не само основних организација удруженог рада, већ и свих субјеката у нашем друштву.

У последње време је изражена и тенденција затварања појединих организација удруженог рада за пријем нових радника, што се посебно види кроз стални пад пријема приправника. Запошљавање приправника у 1981. години у односу на 1980. годину је ниже за 4,5%. У одређеним срединама присутни су и директни отпори запошљавању приправника, и то не само у организацијама које се налазе у одређеним тешкоћама, већ и у организацијама за чијим производима постоји велика потражња како на домаћем тако и на иностраном тржишту.

Протекли период карактеристичан је по скромном порасту продуктивности рада. То говори да су економски и друштвени ефекти рада ниски. Низак ниво продуктивности рада не отвара реалне шансе за брже запошљавање и радно ангажовање већег броја пре свега младих кадрова. О ниској ефикасности рада веома илустративно говоре подаци који показују да се недовољно користи расположиви фонд радног времена, затим подаци о расту броја неискоришћених часова и сталном погоршању односа рада и нерада. Све се то одражава на укупне резултате привређивања и најдиректније утиче на могућности запошљавања нових незапослених лица.

Према Анализи о продуктивности рада, коју је Савезно веће разматрало и прихватило крајем прошлог мандата, у периоду од 1964. до 1978. године просечни годишњи фонд радних часова радника у привреди смањен је од 2.496 на 2.209, а фонд ефективних часова од 2.160 на 1.777. Годишњи фонд неискоришћених часова по раднику у овом периоду повећан је истовремено за 96 часова — од 336 на 432.

Учешће радника присутних на раду опало је са 86 у 1964. години на 84,2 у 1978. години. Свакодневно је, на пример, у 1978. години било одсутно 860 хиљада радника, или сваки пети запослени. Од тога је на боловању било 360 хиљада.

Звучи заиста парадоксално, али је тачно да у условима овако изражене незапослености, у целини, а посебно у привредно недовољно развијеним подручјима, још увек не само да се не смањује, већ често и расте запошљавање по уговору о делу, рад пензионера или радника који су испунили услове за пензију, прековремени и допунски рад. Све то битно умањује и онако скромне могућности запошљавања у целини, а посебно запошљавања младих кадрова.

Посебно последњих година забрињава бујање бесправног и неевидентног рада у слободно време једног не малог броја запослених у друштвеном сектору. Из података садржаних у радном материјалу Већа Савеза синдиката Југославије о актуелним питањима животног стандарда и социјалне политике, око 500 хиљада запослених у друштвеном сектору, што чини једну десетину запослених у овом сектору, бави се нерегистрованим радом у слободно време. Будући да је реч о податку добијеном путем анкете /највероватније је да је овај број већи/, без обзира на узрок ове појаве, у овом моменту овакво бесправно ангажовање значи смањивање простора за већу запосленост. То, такође, има великог утицаја и на продубљивање социјалних разлика.

Политика запошљавања представља комплексно економско, политичко и социјално питање, које се у Полазним основама дугорочног програма економске стабилизације анализира. Указује се на правце којима треба да се крећемо. Посебним програмом, који треба да предложи савезни друштвени савети, ближе ће се разрадити мере и акције за решавање овог најакутнијег друштвеног проблема. Указујем само на неке реалне могућности за ублажавање ових озбиљних проблема, као што су потпуно коришћење капацитета, већа искоришћеност радног времена, рад у сменама, бржи развој мале привреде, свођење свих видова допунског рада у заиста најнео-

пходније оквири, односно, по могућности, њихово елиминисање, доследно спровођење договорене политике запошљавања приправника, развој агроиндустријског комплекса и индивидуалног сектора пољопривреде.

Ради остваривања ових решења и елиминисања решења која омогућавају апсолутну сигурност запослених и монопола на радно место, независно од рада и резултата рада, при чему се запоставља радна и технолошка дисциплина, указује се на потребу преиспитивања општих аката којима се уређују питања радних односа у организацијама удруженог рада, као и републичких и покрајинских закона о радним односима, како би се на ефикасан начин елиминисале све ове негативне појаве.

Само заједничким радом радника у организацијама удруженог рада и свих друштвених субјеката могу се успешно остваривати задаци садржани у Полазним основама дугорочног програма економске стабилизације, што ће допринети да садашња генерација незапослених остварује право да дели судбину осталог становништва, бар у приближно једнаким условима живота, јер незапосленост представља лишавање основних вредности и услова живљења.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Jože Škodlar.

JOŽE ŠKODLAR (*SR Slovenija*):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati!

O analizi plana agroindustrijskega kompleksa so podana mnoga že znana stališča, ki jih v preteklih letih nismo uspeli uveljaviti v praksi. Nujno je da se podpiše družbeni dogovor o politiki azvoja agroindustrijskega kompleksa, ker se vsak dan srečujemo s problemi preskrbe najvažnejših živilskih artiklov. Dobro je znano, da imamo vse pogoje pridelati hrano tudi za izvoz, ne samo za domačo oskrbo, vendar pa sistem še ni tak, da bi spodbujal in obvezoval pridelovalce za stabilno

proizvodnjo. Zato pozdravljam predloge plana in predlagam nekaj konkretnih dodatnih.

Proizvodnja ni dobro organizirana. Prekiniti je treba s prakso, da bolje prodajajo tisti, ki niso vključeni v organizirano proizvodnjo. Pridelovalce je potrebno pritegniti k organizirani proizvodnji. Uskladiti je potrebno razmerje cen najvažnejših pridelkov kot so pšenica, koruza, krompir, meso, mleko itn.

Dejstvo je da kruh nima vrednosti in ne spoštovanja. Meče se v smeti, s pšenico pa se krmi živina. Zato je pravilna odločitev, naj bo cena primerna trenutnemu položaju in nujno višja, kot so krmila za živali. Le tako lahko pričakujemo načrtovani odkup letošnjega pridelka in po možnosti tudi zmanjšamo načrtovani uvoz, ker deviz nimamo niti za stvari, ki jih sami ne proizvajamo.

Veliko pozornost zahteva oblikovanje cene koruze, ker le-ta vpliva na vrsto verižnih reakcij. Ne more biti garantirana cena za koruzo, prosta pa za meso in mleko, ker zavest pridelovalcev ni dozorela. Za pridelovalce koruze je koruza končni proizvod, za živinorejca pa je to reprodukcijski material. Zato ne razumem, da imamo za interventni uvoz koruze devize, nimamo pa organizacijskih sposobnosti, da bi obrali domač pridelek. Analiza ne daje nobenih podatkov o mleku. Vemo pa, da je občutno pomanjkanje svežega mleka, mleka v prahu in tudi vseh ostalih mlečnih izdelkov. Ni umestno, da načrtujemo uvoz masla, saj bi ob stimulatívni ceni lahko pridelali dovolj mleka tudi za predelavo. V državi imamo veliko travniških površin, ki so zelo primerne za rejo krav, so na žal slabo izkoriščene. Poseben poudarek je treba dati mleku tudi zato, ker je z njim povezana tudi proizvodnja govejega mesa, saj le od velikega števila krav lahko dobimo dovolj telet za nadaljnje pitanje.

Vztrajanje, da se povišajo cene mleka, ne daje dolgoročnih rešitev, zato so za povečanje proizvodnje, v govedoreji potrebna najmanj tri leta. Vse cene bi morale biti znane pred setvijo in pred dozoritvijo, s tem da se usklajujejo, če se stroški povečajo za več kot za 5%. V pridelavo hrane pa je nujno vključiti tudi porabnike. Na primer v občini Kranj smo ustanovili interventni sklad, v katerega združujejo delavci 0,5% osebnega

dohodka. Iz tega se pokrivajo zavarovalne premije živine in pridelkov v višini 60%. Doplačuje se hribovskih kmetom 2,40 dinarjev za liter mleka, 15 din za kilogram mesa. S temi doplačili se tudi ohranja življenje na hribovitih kmetijah. Iz sklada se sofinancira tudi veterinarska osemenjevalna in pospeševalna služba. V Sloveniji je ustanovljeno že več takih skladov, kar dokazuje, da je to dober način povezave pridelovalcev in porabnikov. Vlaganja v pridelavo hrane so nujno potrebna in edino pri tem se nam dinarske naložbe lahko obrestujejo v devizah. Imamo obdelovalne površine, stroje in tudi sposobne proizvajalce, ki dosegajo visoke pridelke na enoto površine, v zasebni lastnini približno 82% obdelovalnih površin, in ne sme nam biti vseeno, kako so obdelane. Zato v stimulacijah ne sme biti več razlik med družbeno in zasebno organizirano proizvodnjo. Poseben poudarek pa mora biti dan nadpovprečnim proizvajalcem.

Zaradi gospodarske situacije, v kateri smo, ne smemo dopustiti, da bi iz kakršnihkoli razlogov plana ne izpolnjevali dosledno. Zato je pogoj, da tudi kmetijskim proizvajalcem omogočimo soodločanje o njihovem delu. Na vseh nivojih pa bo treba uvesti v prakso tudi materialno odgovornost.

PREDSEDNIK dr. ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem se tovarišu delegatu Jožetu Školarju za besedo.

Reč ima delegat Stojan Jaramaz.

СТОЈАН ЈАРАМАЗ /СР Бија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Основе дугорочног програма економске стабилизације по свом садржају и приступу представљају нов квалитет, јер полазе од целовитости и дугорочности у реализацији програма економске стабилизације, што је од посебног значаја. Оне ће допринети утврђивању јединственог приступа програму стабилизације у нашој земљи. Последњих година било је доста сложених и горуких проблема који су знатно утицали на економске токове. Предузимали смо низ мера ради

њиховог решавања, односно ублажавања проблема. Међутим, све те мере нису биле свеобухватне и није их мали број које су парцијално разматрале и решавале проблеме, те нису ни дале очекиване резултате управо и због тога што је низ проблема немогуће изоловано анализирати и успешно решавати.

Нагомилани проблеми у привреди и друштвене противречности захтевају дубље промене у друштвеним односима, структури привреде и квалитету привређивања заснованим на социјалистичким самоуправним основама. Полазне основе дају основна обележја садашњег стања и реafirмишу наша уставна опредељења, с посебним освртом на улогу и место економских законитости и тржишта и тржишних односа, који у развоју система социјалистичког самоуправљања имају значајно место. Међутим, и поред целовитости и дугорочности, то су ипак начелна опредељења, која су и до сада била мање више присутни концепти у нашем развоју. Даља разрада ових основних опредељења треба да буде у више посебних делова дугорочног програма економске стабилизације. Ти посебни делови, који су углавном завршени, или су у завршној фази, морали би дати далеко више конкретних одговора и мера, јер значајних опредељења већ имамо и у овим и у ранијим документима. Према томе, права разрада и реализација основних опредељења тек нам предстоји у следећим материјалима, који морају далеко конкретније дати одговор ко, када и како да превазиђе нагомилане проблеме.

И поред сагласности да ће успешна реализација целокупног концепта економске стабилизације зависити од тога са колико успеха се остварују поједини битни делови програма који обухватају поједине привредне области, ипак бих рекао нешто посебно о материјалној производњи као битном фактору економске стабилизације.

Готово да нема теме из стабилизационог програма која није уско повезана с развојем друштвено-економских односа у материјалној производњи, али желим да подсетим на значај обима, односно раста материјалне производње, као директне функције економске стабилизације.

Један од узрока нестабилности наше прив-

реде, а у последње време и забрињавајућа стагнација у динамици привредног развоја, јесте неповољна структура и односи незапосленог становништва. Релативно је мали број запослених у делатностима које производе и стварају услуге, а велики број је оних који живе од прерасподеле створеног дохотка. То показују подаци Савезног завода за друштвено планирање, из којих се јасно види да у материјалној производњи, изумијајући пољопривреднике, ради свега 3,7 милиона радника; од тог броја не мали број је запослено у области тзв. режииа, а у индустрији ради свега 2,2 милиона. Оваквој структури запосленог становништва, ради сагледавања физичког обима производње, треба додати још неколико фактора који битно утичу на квалитет производње. Продуктивност рада у нашој индустрији је два до четири пута нижа него у западно-европским земљама, производна структура није усклађена, и поред приоритета који је у досадашњим плановима развоја даван енергетици, храни и сировинама. Велики је застој у повећању производње основних пољопривредних производа, како у односу на потребе домаћег тржишта, тако и на извоз. Готово у целини смо запустили брдско-планинско подручје, које представља велики потенцијал за производњу меса, млека и неких пољопривредних производа. Годишње се смањују обрадиве површине за око 20.000 хектара. Велики број индустријских погона ради са смањеним капацитетима због немања сировина, репроматеријала и енергије и због поремећених односа у токовима репродукције, јер се убразано кидају раније успостављени односи, а споро се успостављају нови. Ниска акумулативна и репродуктивна способност материјалне производње онемогућава њен складнији и бржи развој. И поред великог броја незапослених, о чему је било речи, у нашој земљи материјална производња не добија увек потребне квалификоване кадрове и мора да даје допунска средства за преквалификацију, јер је вредновање рада у материјалној производњи неадекватно њеној улози коју има у друштву.

Због инфлације, као и појава нарушавања јединства југословенског тржишта, битно су потиснути економски критеријуми привређивања у

производњи, продуктивност текућег рада стагнира, а продуктивност укупног друштвеног рада опада. У условима када је тражња стално већа од понуде, убрзан је раст инфлације, а повећане цене производа и услуга постале су значајан вид стварања дохотка, што негативно утиче на обим и квалитет производње.

Из Анализе о текућим привредним кретањима види се да се раст индустријске производње успорава. Физички обим индустријске производње у прва четири месеца ове године био је већи за 2,1%, док је у априлу пао на 1,1%. Чули смо податак да је у мају и даље у паду. Разлог успоравања раста индустријске производње добрим делом су тешкоће у снабдевању производним материјалом и енергијом, мада оне нису једини разлог.

Ово је само неколико битних фактора који говоре о нужности предузимања хитних мера за повећање физичког обима производње, усклађивања њене развојне структуре и подизања квалитета производње на виши ниво, успостављен на новим односима нашег самоуправног друштва. Ово истовремено значи да не можемо даље одлагати решења неких проблема о којима је било речи, већ хитно предузимати мере које ће зауставити садашње негативне трендове у производњи, а истовремено дугорочније сагледавати и унапређивати производњу, како по физичком обиму, тако и по квалитету производа, који мора успешно конкурисати на светском тржишту.

Без повећаног обима производње и њеног складнијег развоја, немогуће је до краја остварити дугорочније циљеве привредне стабилизације. Залагање, међутим, за дугорочно решавање не значи да немамо времена да предложемо решења питања која свакодневно притискују производњу. Напротив, сваки дан, сваки сат изгубљене производње је неповратно изгубљен доходак, изгубљен извоз, изгубљено много штошта што је везано с материјалном производњом, а мало је тога што с њом није директно или индиректно у функцији.

Мислим да је поред садржаја и квалитета предложеног нам основног програма економске стабилизације, врло битан елемент економске стабилизације, и динамика реализације

будућег програма. Не можемо, а нема ни потребе, одлагати решења проблема који су сагледани, већ их хитно, без одлагања узимати у поступак, јер ћемо и на тај начин убрзати отклањање неких фактора нестабилности, посебно оних који директно утичу на производњу. А знамо да оптимално коришћење већ постојећих производних капацитета представља снажну компоненту економске стабилизације и њиховим бржим коришћењем најпре ћемо доћи до повећаног дохотка, повећаног извоза и свега онога о чему смо данас расправљали.

Мислим да и поред тешке економске ситуације имамо могућности да створимо услове који ће омогућити доследну реализацију предложен концепта стабилизације.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Bori Temenugovu.

БОРО ТЕМЕНУГОВ /СР Македонија/:

Другар претседател, другарки и другари делегати, имајки ги пред себе појдовните основи на долгорочната економска стабилизација, изнесени пред собирите на работни луѓе, пред Синдикатот, Партијата, во работната организација од каде што доаѓам — од материјалното производство, задолжен сум да дискутирам за неспроведувањето на општествените договори донесени на ниво на република, покрајина и федерацијата, во појдовните основи кои се наведени. Нам ни е познато дека многу добро ги донесовме законите, самоуправните спогодби и договорите, но за жал, никој не ги спроведува. Никој не одговара ако не се спроведе она за што ќе се договориме. Ќе наведем едан конкретен пример кој го тишти работниот колектив од 11.000 вработени кои во овај момент стојат, не работат, или ги користат капацитетите со 30% од можностите што ги имаат.

Иако Сојузната скупштина 1967 и 1968 година донесе Закон за обезбедување на средства за енергетски флуиди и потрошувачка на

електроенергија за работната организација Железара Скопје, за жал, тие средства се обезбедени и вложени со меѓусебен договор помеѓу САП Косово и Извршниот совет на Социјалистичка Република Македонија. Од моментот на потпишувањето на договорот до денес не е спроведен ниту еден дел од тој договор, затоа што некој си зема за право самоуправувањето да го стави во втор план, да одлучува сам. Верувам дека вработените во електростопанството на Косово никогаш не би биле така драстични да го скратат животот на некоја работна организација без да се договорот на ниво кое важи во оваа земја.

Ако во договорот беше прецизирано да будеме снабдувани со електроенергија, ние одевме на таа солуција да земеме најминимално што можемо да добиеме, но за жали како работна организација и тоа најминимално не го добиваме. Морам тоа да го кажам затоа што не гледам излез, но би требало ова собрание овде да се позанимава со тоа када е во овој момент излезот со тие самоуправни договори кои се потпишуваат на ниво на републиките и покраините.

За непочитувањето на договорите некој си земал за право да ги узурпира работничките самоуправни права. Ако сме ги насочиле парите од оваа држава за изградување на некои капацитети, сметам дека треба да поведеме сметка тоа да ни се обезбеди.

Се поставува прашањето — дали постојат регулативи за решавање на правните основи, дали постојат судови, дали постои се во здружениот труд што ќе ги разрешува тие прашања. За жал, и судовите изгледа се вклопија во монотонијата. Делата кои треба да се решаваат десет години си стојат во фиоките.

На крајот од овај договор дури се согласивме дека треба една арбитража формирана на ниво на Југославија да ги решава спорите по меѓу две работни организации и тоа да биде извршно, за жал, тоа не се реши. Иако е донесена одлука да плаќаме повеќе отколку што треба, и тоа го прифативме во моментот тога ни требаше струја. Никој не ни го обезбеди најминималното — да работиме, а зборуваме за појдовни основи, за стабилизација, кога капаците-

тите ги користиме со 30%. Не ме чуди фактот дека добро ги пишуваме законите, гласаме, но тоа што за жал никој не ги спроведува. Пред малку, во дискусијата тука беше поставено едно прашање: Директор на некоја банка се задолжил на страна со кредити и сега треба да ги врати долговите, побарувачите ги пратил на друга банка. Сигурно тој директор во наредниот период ќе дојде овде во Собранието, или ќе биде директор во Белград, или негде на друго место на повисоко работно место.

Другарки и другари, да завршам, ако за нешто се договориме, почитувам борбена мисла овде и секаде додека не се договориме, но ако се договориме, тогаш да се придржуваме кон словото на законот, тоа да ни буде потказ во иднина. Недопустливо е нешто да донесеме, а да не го спроведуваме. Барам лично овде и секаде каде што сум бил поединечната одговорност да се стави во прв план, затоа што пречи, ако не одиме на поединечна одговорност, нема решавање на проблемите.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Rado Roter.

RADO ROTER, *izvestilac Odbora za budžet Federacije*:

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, najpre jedna primedba. Mislim da je rasprava o ovoj tački dosta značajna, ali je vrlo loše, vidim, zastupljeno Savezno izvršno veće. Neka mi oproste drugovi koji su ovde prisutni — ja mislim da bi drugi put trebalo imati značajnije predstavništvo. Toliko, kao napomena.

Kao izvestilac Odbora za budžet Federacije, biću veoma kratak. Mislim da ne treba ponovo govoriti o tome da su Osnove bile prihvaćene; iz izveštaja Odbora sa sednice vidi se da je bio konstruktivan odnos i da su se pokušali doreći neki elementi, pre svega, elementi koji se odnose na sferu opšte i zajedničke potrošnje, odnosno budžet Federacije. Upozoreno je na nepovoljna

kretanja u ovoj godini, a ja upozoravam, između ostalog, na podatak da se predviđa za 0,5% manji društveni proizvod. Zbog toga mislim da što pre treba pristupiti merama, administrativnim (izgleda da drugog rešenja nema) da se ova potrošnja, znači opšta, zajednička, a i budžet Federacije, usklade s predviđenom politikom za 1982. godinu. Ali, sednica Odbora — još to da kažem, pošto će Odbor u narednom periodu do julske sednice razmatrati završni račun budžeta Federacije za 1981. godinu — biće prilika da obnovimo, odnosno još konkretnije diskutujemo o elementima programa dugoročne stabilizacije.

U Odboru je takođe bilo izneseno da ova privremena rešenja mogu da reše situaciju u ovoj godini, ali već u ovoj godini treba pristupiti i izučavanju, odnosno dopuni, ili čak menjanju, sistemskih zakona koji se odnose na sferu opšte, zajedničke potrošnje, odnosno finansiranje Federacije. Naime, bilo je rečeno da dok god bude ta potrošnja, pa i finansiranje budžeta Federacije ovisno od planiranog društvenog proizvoda, odnosno nacionalnog dohotka, dotle će biti i problemi s kojima se susrećemo ne samo ove, već i ranijih godina. U tom smislu, upozorenja u ovom Veću u prošlom sazivu već su bila data, tako da ja, kao delegat koji će učestvovati u ovim raspravama, mislim da bi trebalo insistirati da što pre počnemo s procedurom rasprava i donošenja zakona o finansiranju Federacije, gde bi, kao osnovni princip, trebalo da se uvede — ostvareni dohodak, odnosno društveni proizvod, a ne — planirani.

Drugo, da se u tom istom Zakonu, kao princip finansiranja u budžetu Federacije, za pojedine potrošače mora uvesti princip vrednovanih programa rada i na toj osnovi — određivanja obima sredstava, a ne avansiranog finansiranja, jer onda su želje jedno, a realizacija drugo.

Treće, mislim da treba preispitati i izvore finansiranja budžeta Federacije. Vi znate da sad postoji neki dualizam u pogledu carina i carinskih dažbina, jer se one, uglavnom delom izdvajaju za Fond za unapređenje ekonomskih odnosa s inostranstvom, a manji deo služi kao originalni vid finansiranja budžeta Federacije. Tu dolazi pitanje osnovnog poreza na promet. U ovogodišnjoj rezoluciji, recimo, piše da se porezi i doprinosi ne

smeju povećavati, a recimo, konkretno Republika Slovenija, da bi zadovoljila zahtev u odnosu na kotizaciju budžeta Federacije, mora uvoditi nove doprinose i poreze, jer 50% osnovnog poreza na promet nije dovoljno za kotizaciju koju Republika duguje budžetu Federacije.

Dozvolite da, kao član Odbora za društveno-ekonomske odnose, predložim još neke dopune zaključaka, za koje se predviđa da će se doneti posle razmatranja ove tačke dnevnog reda.

Naime, ne znam da li su drugovi delegati dobili tekst, ali u drugoj tački, u odnosu na sadašnji tekst, treba dodati tekst i tačka 2. bi glasila:

„Veće smatra da se ciljevi sadržani u Polaznim osnovama mogu ostvarivati samo utvrđivanjem celovitog dugoročnog programa ekonomske stabilizacije u kome će biti razrađeni i međusobno usklađeni zadaci i mere”.

Znači, unosi se novi stav.

Dosadašnji tekst, koji počinje: „Veće ističe...” menja se i glasi:

„U vezi s tim, Veće ističe...” i na kraju tog stava, gde je rečeno: „bili sadržani u planskim dokumentima” treba dodati „za 1983. godinu”.

Na strani drugoj, u tački 4, i 1. stavu, briše se: „i drugo” i stavlja tačka iza reči: „udruženog rada”.

Briše se i u 3. stavu tačke 4. „i drugo” i dodaje se nova tačka 6, koja glasi:

„Ovi zaključci objaviće se u „Službenom listu SFRJ”.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Radu Rotaru na predlozima koje je dao.

Reč ima delegat drugarica dr Dušica Žorić.

Др ДУШИЦА ЖОРИЋ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, разговарајући с радним људима и припремајући се за дискусију поводом овог састанка, можемо све мисли да сложимо у неколико кратких реченица. Подржавајући Полазне основе

економске стабилизације, залажемо се за поштовање свих економских законитости, за заощтравање одговорности према раду свих субјеката на свим нивоима, и то: политичку, моралну и материјалну. Залажемо се за једнакост свих критеријума, за адекватно материјално вредновање производног и креативног рада, за адекватно и одговорно планирање свих послова и научноистраживачког рада, за једнакост критеријума у школству, а у политици запошљавања једини критеријуми морају бити стручна, здравствена и политичка подобност кандидата.

У документу није посвећена пажња политичко-безбедносној ситуацији на Косову, јер без политичке, нема ни праве економске стабилизације. Цитирам мисао: „Несређена политичко-безбедносна ситуација у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову делује дестабилизирајуће, јер растрже кадрове, средства и време, а има и негативан утицај на радно ангажовање људи”.

Такође, у материјалу није посвећена пажња планирању породице. У вези с тим, поставила бих питање СИБ-у:

Које мере се предвиђају за стабилизацију политичко-безбедносне ситуације у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову и у које време?

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Има реч делегат Душан Пекић.

ДУШАН ПЕКИЋ (SR Hrvatska):

Друже председниче, другарице и другови делегати, предлажем да наше Вijeće прихвати Полазне основе dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, uz već do sad iznijete prijedloge i dopune, i one koji će se još iznijeti.

Analiza i zaključci o stanju u našoj privredi koje su dali društveni savjeti, Komisija Predsjedništva SFRJ i SIV veoma su objektivno prikazali to stanje.

Moram istaći da takve konstatacije i analize slušamo već godinama, ali su najčešće upućene

gluvima i anonimnima. Niko još nije kažnjen niti smijenjen zato što ne sprovodi usvojenu i dogovorenu politiku, ili zato što je doveo do ovakvog stanja. Frontalno napadamo sve investicije, a niko još nije odgovarao za promašene investicije, to najveće zlo naše privrede. I u ovoj teškoj situaciji, mi i dalje popuštamo pod raznim pritiscima, prihvatamo da pod pritiscima nabavljamo kafu i drugo, bez čega se može, dajemo preko 300 milijuna dolara samo za kafu, a zato nam ne radi sto fabrika, jer većini ne treba više od tri milijuna dolara godišnje da bi radili punim kapacitetom, a tih sto fabrika ostvarilo bi izvoz od 800 miliona dolara. Znači, zbog pritiska gubimo čist priliv od 500 milijuna dolara godišnje, samo od ovih sto fabrika.

Zagovornici tog pritiska govore da će društvo dobiti po povoljnijoj cijeni kafu ako je organizirano nabavi društvenim devizama nego ako se kupuju švajcarskim devizama, što je tačno; ali, oni nemaju u vidu da te švajcerske devize, ako mi nabavimo kafu, neće doći u društvenu kasu, već će se odmah transformirati u drugu švajcersku robu, koja donosi veću zaradu. Te devize nisu (osim izuzetno) od naših štediša, one su stalno u prometu van društvene kontrole.

Zato moram reći da me je začudilo danas kada je drug Zvone Dragan kafu stavio u prve prioritete uvoza, zajedno s naftom i ljekovima. Većina naših ljudi još ne shvata ozbiljnost situacije i ne odriče se danas dijela luksuza, da se ne bi, za dvije godine, morali odricati osnovnih životnih potreba. O stabilizaciji se samo priča, a ponašanje je suprotno, počev od Skupštine SFRJ, do mjesne zajednice, od osnovnih organizacija udruženog rada, do SIZ-ova bilo koje djelatnosti. Nešto što je za društvo sa stabilnom privredom normalna potrošnja, u krizi je to luksuz. Nemamo konkretnih planova smanjenja rashoda bez kojih se može, nemamo konkretnih planova kako stvoriti uslove za proizvodnju onima koji dobro rade i treba im mala pomoć u deviznim sredstvima za uvoz repromaterijala, da bi oni to trostruko ili petostruko vratili. Trebala bi selektivnija i brža pomoć onima koji, uz malu pomoć, mogu ostvariti veliki izvoz.

Stvorili smo, kod dobrog broja naših radnih ljudi, svijest da radili ili ne, moraju dobiti lični dohodak, pa se ni oni dovoljno ne zalažu da otklone

uzroke koji dovode do nekorisćenja kapaciteta ili prinudnih kraćih ili dužih odmora. Ja sam 9. ovog mjeseca posjetio jednu osnovnu organizaciju udruženog rada gdje radnici šest mjeseci ništa ne rade a primaju puni lični dohodak. Ne mogu da obezbijede 200 hiljada maraka za uvoz komponenti i zato ne rade. Riječ je o modernoj tehnologiji koja ne može ništa drugo da proizvodi nego taj proizvod koji je vezan za uvoz sa ovih 200 hiljada maraka godišnje.

Na strani 30. Analize ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije od 1981. do 1985. godine stoji: „Lični dohoci u prvom kvartalu 1982. godine porasli su za 32%, a u isto vreme gubici u privredi za 70%“. Gdje je tu ekonomski rezon? Ne smije se prelaziti preko sve raširenijeg shvatanja da su naši zakoni naklonjeniji neradnicima nego radnicima.

Ovakvo ponašanje mora dovesti do katastrofe privrede bilo kog sistema i bolje da to priznamo sada, dok još nije kasno, i da se trgnemo iz te letargije i nerealnog samozadovoljstva i krenemo u odlučnu borbu za zarađeni dohodak, u borbu protiv svih slabosti, jer imamo i ljude i sve druge uslove da savladamo sve teškoće.

Naš samoupravni socijalistički sistem je živav i fleksibilan. On daje mogućnosti ispoljavanja svih stvaralačkih snaga, samo ih treba mobilisati i pokrenuti u odlučnu bitku. Ne smijemo dozvoliti da neodgovornim ponašanjem sami sebi siječemo granu na kojoj sjedimo.

U svakoj radnoj organizaciji i ustanovi trebalo bi otkriti prave uzroke i slabosti i ko je lično odgovoran za to, i te uzroke otklanjati, a ne zavi-jati ih u oblance da se ne zna koje za što odgovor-an, ili kriviti cijelo društvo a, de facto, krivi su pojedinci ili grupe.

Razmišljao sam i o tome da li bi naši građani mogli biti toliki patrioti da se dvije godine dobrovoljno odreknu kupovine društvenim devizama nekih uvoznih napitaka za uživanje, i da sva putnička, privatna i službena vozila smanje potrošnju benzina za 50%. (Najveći broj privatnih vozila je u pokretu subotom i nedjeljom.) Tako bismo uštedeli društvu, u ovoj krizi, jednu milijardu dolara godišnje, što bi bio sasvim konkretan i veoma značajan doprinos ekonomskoj stabilizaciji.

Ako bismo ta sredstva upotrebili za uvoz repromaterijala, mogli bismo znatno povećati izvoz, a ujedno bismo spriječili u narednom periodu nestašicu na domaćem tržištu životno važnih proizvoda kao što su ulje, šećer, lijekovi, deterdženti i dr. Ovo su samo dva primjera kako bismo konkretno mogli pomoći ekonomskoj stabilizaciji. Sigurno je da ih ima još mnogo boljih i efikasnijih od ovih, koje će iznijeti drugi delegati. Trebalo bi hitno napraviti konkretne planove, počev od porodice, osnovne organizacije udruženog rada, mjesne zajednice do Predsjedništva SFRJ, ko se čega odriče u deviznim i dinarskim sredstvima radi obezbjeđenja uslova za normalnu proizvodnju u industriji i poljoprivredi.

U poredo s tim, treba napraviti pojedinačne i kolektivne samoupravne planove ko će koliko do 1985. godine obezbijediti konvertibilnih deviza i krenuti u odlučnu bitku da se ti planovi ostvare.

Ja sam duboko ubijeđen, ako bi Socijalistički Savez radnog naroda Jugoslavije i Savez komunističke Jugoslavije povelu odlučnu borbu za novi sadržaj svijesti o odnosu prema budućnosti, predstavljen kao imperativ naše sadašnje privredne situacije, koja traži radikalne promjene u ponašanju i u odnosu prema radu i društvenoj imovini, da bi, ako ne svi, a ono ogromna većina naših radnih ljudi prihvatila taj novi odnos i bila spremna na izvjesna odricanja danas da bi obezbijedila sigurniju budućnost i sigurnije sutra. Ovdje moram naglasiti: ta spremnost će se postići samo ako budemo svi podjednako solidarni u tom odricanju, od Skupštine Jugoslavije, Predsjedništva SFRJ i Predsjedništva CK SKJ, do osnovnih organizacija udruženog rada, mjesnih zajednica i građana, jer ako jedni budu samo pričali o stabilizaciji a manji broj je sprovodio, ona je unaprijed osuđena na neuspjeh.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Zora Tomič.

ZORA TOMIČ (SR Slovenija):

Drugarice i drugovi delegati, prihvatajući Polazne osnove, ali sa željom da se ne ponovi negativno iskustvo nedavnih vremena, želim da se uključim u ovu današnju raspravu.

Svoju raspravu otpočela bih pitanjem — zašto, uslovno rečeno, socijalni program nije sastavni, integralni deo stabilizacionog programa kada znamo da su u pitanju veoma značajne intervencije u našoj razvojnoj politici, koja kao komponentu ima socijalnu politiku? Zašto pri kraju govorimo o socijalnim problemima do kojih će doći i koje ćemo morati rešavati ako ne želimo povećanje socijalnih napetosti i konflikata, a ne samo pogoršavanje životnih uslova naših ljudi?

Moram reći da takav zahtev u Saveznoj konferenciji Socijalističkog saveza postavili smo još u julu 1980. godine. I pored toga, nikakvog odgovora nije bilo. Isto tako, odgovora nije bilo ni na jedan zajednički zahtev Odbora ovog Veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Sekcije za zdravstvo i socijalnu politiku Savezne konferencije, da se ta komponenta razvoja, kao i problemi koji bi se morali rađati u vreme sprovođenja stabilizacije, predvide i u srednjoročnim razvojnim planovima, i pored svih ekonomskih mera koje predviđamo. Reakcija na to nisu bile samo restriktivne mere, već jedan diktat državne administracije šta moraju da učine osnovne organizacije udruženog rada i samoupravne interesne zajednice, da bi se na neki način smanjili, ili izgubili negativni efekti ekonomskih mera. Naime, diktirano je bilo da moramo povećati dečje dodatke, najniži lični dohodak i penzije, bez mogućnosti da samoupravni subjekti odgovorno odlučuju o merama koje su na kraju morali da sprovedu.

Taj dogovor pokušali smo nadomestiti nekim dogovorima između vlade i sindikata, ali bez onih pravih političkih konsultacija pre takvih mera, koje bi trebalo obaviti u SSRNJ. Moram da kažem da je u toj situaciji došlo do zanemarijanja celokupne samoupravne strukture, njenih prava i odgovornosti i zanemarivanja samoupra-

vnih puteva za rešavanje. Isto tako, možemo kazati da je time došlo i do potcenjivanja svesti delegata, delegatskih skupština, samoupravnih interesnih zajednica, da se odgovorno uključe u izvršavanje najodgovornijih stabilizacionih zadataka.

Kao što znamo, te mere nisu dale prave i trajne rezultate. Još više: na neka pitanja životnog standarda ponovo smo počeli gledati jednostrano, samo kroz lični dohodak i potrošnu košaru (što ni u kom slučaju nije za zanemariti), a na takozvani društveni standard, mogućnosti za zadovoljavanje potreba radnih ljudi i njihovih porodica po društvenim delatnostima — samo s aspekta potrošnje. Na njih smo izvršili pritisak rigoroznim ograničavanjem sredstava i zahtevima za restrikcije, bez dubljih, dugoročnih i smišljenih intervencija u strukturu, organizaciju tih društvenih delatnosti, ali i socijalna prava.

Štaviše, ponovo je pravo građanstva dobilo shvatanje da su društvene delatnosti potrošnja. Ali, pošto možemo da trošimo samo toliko koliko stvarno imamo — sa čime se ja apsolutno slažem — mi smo zanemarili da su društvene delatnosti u funkciji razvoja, ne samo realizacije razvojnih ciljeva, i da spadaju u faktore koji mogu suštinski da doprinesu realizaciji stabilizacionih ciljeva. To smo danas čuli za nauku, a ja mislim da je tu i obrazovanje. Jer, pitanje je kakvog radnika želimo: da li obrazovanog ili zdravog. Ako se u ovom trenutku ne budemo politički odgovorno zauzeli za to da u stabilizacionim programima svakog subjekta i na svim nivoima budu uvažavani socijalni aspekti, kao integralni deo, a ne kao neki aneks, i naročito, kao dugoročna razvojna pitanja, bojim se da ćemo se ponovo naći na tim pitanjima, jer na njima, moram da kažem, čovek najviše oseća šta znači samoupravljanje i socijalizam.

Zato mi se čini da je veoma potrebno da se prilikom planiranja svih ekonomskih mera, na bilo kom nivou, predviđaju i moguće socijalne posledice i dimenzije i sve moguće mere za prevenciju ili za olakšanje, bez obzira na to ko će biti nosilac socijalno-političkih mera i kako će ih rešavati.

Čini mi se veoma značajnim da ovde naglasim — potvrđujući i ono o čemu je govorio u izveštaju svog Odbora drug Špoljar — da u ovom momentu moramo čvrsto naglasiti da nosioci ne

moгу da budu državni i upravni organi, da je potrebno da se u okviru samoupravnih mehanizama rešavaju i ta pitanja, i to prvenstveno jačanjem odgovornosti radnika za njegovu vlastitu socijalnu sigurnost, razvijanjem samoupravne socijalističke solidarnosti od osnovnih ćelija društva, pa na gore. Onda će nam se u drugom svetlu postavljati pitanja minimalnog socijalnog programa. Mislim da mi takav program imamo, možda čak i preširok za naše mogućnosti, ali mi još uvek nismo došli do onih pravih prioriteta i naši programi na tom području nisu dovoljno selektivni u odnosu na potrebe i materijalne mogućnosti.

Nikako ne bismo smeli dozvoliti da se ta pitanja postavljaju van samoupravne organizacije našeg društva i da za njihovo rešavanje na kraju krajeva tražimo pomoć od države.

Mislim da je više puta naglašavano i pitanje socijalnih prava u užem smislu. Moramo biti sasvim jasni kada o njima govorimo, da to ne bi izgledalo kao ugrožavanje socijalne sigurnosti ljudi ili napad na ona elementarna prava radnika, na sve ono što je radnička klasa osvojila u svojoj borbi.

Mislim da smo mi s tim pravima išli preširoko, da nismo bili selektivni. Ali, pre nego što počnemo takvu selekciju prava, treba da učinimo dve stvari: prvo, da sagledamo prava koja nisu više koncipirana u skladu s našim društvenim usmerenjima, ali i razvojem pojedinih delatnosti, na primer, invalidnina i naš celokupan odnos prema rehabilitaciji i habilitaciji. (Mogla bih da nabrojim još niz takvih primera.) Drugo je iskorišćavanje prava u zdravstvenom osiguranju itd. Mislim da je veoma značajno da u tom pogledu stvarno zaoštrimo odgovornost na obe strane — korisnika, i davalaca usluga, ali i samoupravnih interesnih zajednica i zdravstvenih radnih organizacija.

Na kraju, mislim da moramo odlučnije pristupiti, kao što to činimo za privredu, i prestrukturiranju društvenih delatnosti na mikro i makro planu. Potrebna je racionalna organizacija, ali i prioriteta unutar delatnosti u odnosu na čoveka kao krosnika usluga tih delatnosti, ne zanemarujući naučne i stručne aspekte.

Moramo da otvaramo perspektivu razvoja u

društvenim delatnostima, kako radnicima u njima, tako i drugim ljudima, kako bi oni mogli zadovoljiti svoje potrebe, jer jedino na takav način, ako budu društvene delatnosti uključene u program stabilizacije i ako bude naš socijalni program stvarno odgovarao, možemo da računamo s mobilizacijom svih ljudi za njegovu realizaciju.

PRESEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Vjekoslav Vidjak.

VJEKOSLAV VIDJAK (*SR Hrvatska*):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, šteta je što danas, kada raspravljamo o Polaznim osnovama, istovremeno nije i rasprava o paketu praktičnih mjera. U tom slučaju bi sigurno i današnja rasprava mogla biti mnogo konkretnija, sadržajnija. Na ovaj način ostaje ovom Vijeću da kasnije, prilikom razmatranja praktičnih mjera, te mjere ocjenjuje i prema njima utvrđuje odnose s aspekta ostvarivanja i afirmacije političkih ciljeva i unapređenja samoupravnih odnosa koji su, kao polazište, naznačeni u Polaznim osnovama.

Na 11. stranici Polaznih osnova naznačuje se da dugoročni program ekonomske stabilizacije treba da zahvati dvije grupe problema: prvo, probleme koji se odnose na razvoj društveno-ekonomskih odnosa i, drugo, probleme koji se odnose na pitanja materijalnog razvoja. Sigurno, a to provejava kroz tekst Polaznih osnova, razvoj društveno-ekonomskih odnosa ne možemo odvojiti od razvoja i stupnja na kome se nalaze društveno-politički odnosi. Dapače, mogli bismo kazati da „ekonomska kriza” u kojoj se nalazimo svoje izvorište ima i u „političkoj krizi” koja je prethodila i u kojoj se i danas nalazimo. Možda je to preoštro rečeno, ali da podsjetim da je ovo Vijeće — i ne samo ono — razmatralo i usvojilo razne dokumente (rezolucije i slično) o sljedećem: o neostvarivanju ustavne kategorije da radnici neposredno odlučuju o dohotku; o neostvarivanju ustavne pozicije osnovnih samoupravnih subjekata — osnovne organizacije udruženog rada i mjesne zajednice; o neostvariva-

nju slobodne razmjene rada i, umjesto toga, birokratizaciji sistema interesnog organiziranja; o teškoćama realiziranja delegatskog sistema i delegatskih odnosa; o neostvarivanju ustavne koncepcije općine kao osnovne društveno-političke zajednice itd. Dakle, neostvarivanje tih osnovnih, a i drugih ustavnih opredjeljenja, očito govori da imamo golemih teškoća i otpora u ostvarivanju političkih ustavnih kategorija i odnosa. Prilikom njihove realizacije uglavnom smo stajali na nivou apela, preporuka, akciju smo vodili kampanjski, a ponedje je prepustili i stihiji. Gdje su uzroci takvog stanja? Da li su oni objektivne ili subjektivne naravi? Kako se i s kojim žarom na organizirani način vodi akcija ostvarivanja tih političkih opredjeljenja?

Zbog svega toga, društveno-ekonomsku stabilizaciju moram shvatiti kao sastavni dio stabilizacije i realizacije društveno-političkih odnosa datih Ustavom i ZUR-om. Ako je to tako, a vjerujem da jeste, onda bismo u program separata, koje će ovo Vijeće dobiti, a i u Polaznim osnovama, morali naznačiti i konkretizirati našu akciju u ovom smjeru.

Drugo što želim istaći je: u Polaznim osnovama naznačena je izrada i dugoročne socijalne politike kao sastavnog dijela ekonomske stabilizacije. Stabilizacija ima svoju cijenu koju, normalno, moramo svi da snosimo. Ipak, u današnjim uvjetima nismo u stanju taj teret jednako svi snositi, bez većih socijalnih trzavica i problema. Evidentno je da imamo paradoksalnu situaciju — da nam je društvena zajednica sve siromašnija a pojedinci, ali ne svi, sve bogatiji. Odnosno, očigledno je prelijevanje društvenih sredstava od zajednice ka pojedincu. Danas imamo veoma raširenu pojavu kapitalizacije pojedinaca i društvenih grupa, izvan društveno prihvatljivih normi. U takvoj situaciji morali bismo, između ostalog, donijeti i program socijalne stabilnosti pojedinaca i određenih ugroženih grupa kao preduvjeta socijalne stabilnosti zajednice kao cjeline. Na taj način bismo teret stabilizacije rasporedili proporcionalno mogućnostima svakog pojedinca.

U programu socijalne stabilnosti, koji predlažem da se donese, a i u Polaznim osnovama, problemu mladih morali bismo posvetiti više pažnje,

jer će na kraju mlada generacija, koja strpljivo čeka prvo zaposlenje, osjetiti najteži udarac posljedica ekonomske krize u kojoj se nalazimo.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Nevenka Neralić-Milivojević.

NEVENKA NERALIĆ-MILIVOJEVIĆ (SR Hrvatska):

S obzirom da je bilo veoma mnogo diskusije iz domena Odbora, upozoravam delegate da je Odbor Saveznog vijeća za rad, zdravlje i socijalnu politiku vrlo široko raspravljao o problematici koja proizlazi iz Polaznih osnova programa dugoročne stabilizacije, zahvaćajući u širini raspravu ukupnih Polaznih osnova, ali posebno s osvrtnom na tematiku koja razrađuje društvene djelatnosti, zapošljavanje i socijalnu politiku.

Nakon jednodnevne rasprave, dobili ste i prijedlog stavova i mišljenja našeg Odbora. Ja bih željela, nakon ovako žive rasprave, kojom je ukazano na pitanja zapošljavanja, pitanja statusa i položaja društvenih djelatnosti i socijalne probleme, da upozorim i, u ime Odbora, zatražim da Vijeće u svojim stavovima i zaključcima prilikom prihvatanja Polaznih osnova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, podrži opredjeljenje Odbora da prilikom izrade dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, socijalni razvoj bude sastavni dio ili sadržina svih dijelova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, a ne njegov segment. Jer, situacija u kojoj smo se našli, posebno u zapošljavanju, gde danas u zemlji bilježimo 800.000 nezaposlenih, jedan je od razloga svih mogućih restriktivnih — bilo administrativnih, bilo samoupravnih — društveno-ekonomskih mjera.

Drugo, stalno zaoštavanje odnosa u raspodjeli društvenog proizvoda i dohotka za financiranje potreba u društvenim djelatnostima od posebnog društvenog interesa, koje su, kao segment, sastavni dio ukupne razvojne politike, što je ovdje bilo naglašeno, upozorava na činjenicu da je neopho-

dno preispitivati obim prava kojima se koristimo u zdravstvu, obrazovanju, socijalnoj zaštiti, društvenoj zaštiti itd. Na bazi tog preispitivanja, u ukupnoj politici dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, vidjeti koliko treba sužavati prava, a koliko u ukupnoj raspodjeli društvenog proizvoda treba omogućavati i ubrzavati ili usmjeravati razvoj društvenih djelatnosti.

Stoga je Odbor i predložio da globalni stavovi o društvenim djelatnostima, kako su dati u Polaznim osnovama, na neki način zapostavljaju specifičnost društvenih djelatnosti u ukupnoj razvojnoj politici, pa bi u separatu koji će biti jedan od dokumenata u naknadnoj razradi, gdje se govori o razvoju u društvenim djelatnostima, trebalo preispitati i opredjeljenja koja su data u Polaznim osnovama i istovremeno provjeriti i prilagoditi ih specifičnim uvjetima društvenog privređivanja u narednom periodu, polazeći od ekonomske stabilizacije.

Isto tako, kad je riječ o zaposlenosti, koja je u Polaznim osnovama tretirana u vrlo kratkom dijelu, smatra se da Polazne osnove na polaze od toga da mi danas imamo mnogo neiskorištenog radno sposobnog ljudskog potencijala, o čemu je predsjednik Odbora govorio u svojoj diskusiji. Stoga bi bilo neophodno da se u separatima, koji će slijediti kao dokumenti nakon Polaznih osnova, što više ugradi način, oblici, zaoštavanje, podsticanje, motivisanje i na taj način prevazilaženje sadašnjeg nezadovoljavajućeg stanja razmeštaja aktivno sposobnog stanovništva. Treba omogućiti da se sve aktivno sposobno stanovništvo uključi u sve vidove rada, počev od poljoprivrede, do strojeva, imajući u vidu da se upravo mladim školovanim kadrovima, koji su danas brojni u zajednicama za zapošljavanje, stvori mogućnost bržeg zapošljavanja.

Četvrto, Odbor smatra da bi formuliranje stavova o socijalnoj politici, posebno polazeći od društvenog minimuma u pojedinim djelatnostima, zdravstvu, obrazovanju, socijalnoj i dječjoj zaštiti, trebalo u razradi, ne separata, već u cjelokupnom programu ekonomske stabilizacije, usmjeriti na to da socijalni problemi budu sagledavani u okviru svakog pojedinog dijela programa ekonomske stabilizacije. Bolje reći, predlažemo ovisno-

st ukupne društvene reprodukcije o tome koliko će socijalnih problema biti manje a ne više.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč? *(Niko)*

Pošto se više niko ne javlja za reč, zaključujem pretres.

Sada bi trebalo da prihvatamo zaključke.

Predlog zaključaka koje je utvrdio Odbor za društveno-ekonomske odnose dobili ste. On se zasniva na raspravi koja je obavljena u tom Odboru, kao i u drugim radnim telima Veća.

Da li ko želi reč u vezi s podnetim predlogom? *(Niko)*

Evo, već u toku diskusije čuli smo niz korisnih sugestija i konkretnih amandmana.

Ima reč delegat Vančo Nikolovski.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /СР Македонија/:

С обзиром да ови амандмани, које је поднео друг Ротер значе једно побољшање текста, а не мењају битно опредељење Одбора нити других радних тела, мислим да могу бити прихваћени.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li se Veće slaže da se uključe izneti amandmani i da li se slaže s tim tekstom zaključaka? *(Slaže se)*

Znači, prihvaćeni su zaključci koje je podneo Odbor za društveno-ekonomske odnose, s amandmanima koji su bili izneti ovde, na sednici Veća.

Takođe, predlažem Veću da usvoji sledeće radne zaključke, povodom zaključaka koji će biti objavljeni u „Službenom listu SFRJ”:*

1. Zaključci Saveznog veća povodom razmatranja polaznih osnova dostaviće se Predsedni-

štvu SFRJ, Komisiji saveznih društvenih saveta za probleme ekonomske stabilizacije, Saveznom izvršnom veću i organima društveno-političkih organizacija u Federaciji, kao i skupštinama socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina.

2. Sekretarijat za informacije Skupštine SFRJ preduzeće potrebne mere kako bi se sa zaključcima Saveznog veća, preko sredstava masovnih komunikacija, upoznala celokupna javnost u SFRJ.

3. Radna tela Veća, kao i stručne službe Skupštine, imaće, u okviru svog delokruga, u vidu programska opredeljenja utvrđena zaključcima Saveznog veća i u svojoj će se aktivnosti zalagati za ostvarenje Polaznih osnova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije.

Da li Veće prihvata ove radne zaključke? *(Prihvata)*

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda:

Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu, iz reda delegata u Skupštini SFRJ

Delegatima je dostavljen Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Izvestilac Komisije za izbor i imenovanja je delegat Voja Denković.

Otvaram pretres o Predlogu Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja i molim izvestioca da uzme reč.

ВОЈА ДЕНКОВИЋ, известилац Комисије за избор и именовања:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања, на данашњој седници, закључила је да Савезном већу и Већу република и покрајина Скупштине СФРЈ поднесе предлоге за избор председника и чланова Комисије Скупштине СФРЈ за праћење и спровођење Закона о удруженом раду, из реда делегата у Скупштини СФРЈ.

* Zaključci su objavljeni u „Službenom listu SFRJ”, br. 35 od 25. juna 1982. godine.

Предлози су достављени. Исто тако, на данашњој седници је разматран предлог за именовање председника и чланова Комисије за избор и опозив делегата у Савезном већу. Такође је разматран и предлог за избор судије Савезног суда.

За судију Савезног суда предлажу се Илија Дурбаба, секретар Одбора Савезног већа Скупштине СФРЈ за правосуђе и Фарук Прешева, судија Врховног суда Косова.

У вези с овим предлогом желим да вас упознам са следећим:

Одлуком о одређивању броја судија Савезног суда одређено је да се, сагласно начелу паритетне заступљености свих република и одговарајуће заступљености аутономних покрајина, и Савезни суд бира, осим председника, 13 судија, чиме се обезбеђује да у саставу председника и судија Савезног суда свака република буде заступљена са два, а свака аутономна покрајина са по једним функционером. С обзиром да је приликом избора председника и судија Савезног суда 13. маја ове године изабран само један судија из СР Хрватске, као и да је смрћу судије Савезног суда Ибрахима Заимија остало упражњено место судије из САП Косова, то се сада већима Скупштине СФРЈ подноси предлог за избор судија Савезног суда из СР Хрватске и САП Косова.

Предлог за избор нових судија Савезног суда из СР Хрватске и САП Косова припремљен је у сарадњи с комисијама Сабора Хрватске и САП Косова за избор и именовања. У писменом прилогу добили сте и основне биографске податке за предложене кандидате.

Молим Веће да усвоји овај предлог.

О претходним предлозима је достављен материјал. Ако је потребно, ја бих га прочитао:

Предлог за избор председника и чланова Комисије Скупштине СФРЈ за праћење и спровођење Закона о удруженом раду из реда делегата у Скупштини СФРЈ:

Предлаже се да се за председника Комисије Скупштине СФРЈ за праћење и спровођење закона о удруженом раду изабере Миран Потрч, делегат у Већу република и покрајина, а да се за

чланове Комисије изаберу: Јосип Бодружић, Мато Броз, Зијад Чакић, Сулејман Цело, Иван Гиновски, Светислав Јакшић, инж. Стојан Јарамаз, Данил Хухас, инж. Иван Мелиш, Јоже Пацек, Велимир Радивојевић, Војислав Раичевић, Енера Темаљ и друг Антон Вратуша, делегати у Савезном већу и Здравко Ћирић, Абаз Казази, др Абдул Курпејовић, Радмила Манчевска, Мирко Поповић, Кемал Тарабар и Јанош Шредер, делегати у Већу република и покрајина.

Предлози кандидата за председника и чланове Комисије из реда делегата у Скупштини СФРЈ припремљени су у сарадњи с комисијама скупштина република и скупштина аутономних покрајина надлежним за изборе и именовања. У ову Комисију делегирају своје представнике и Председништво ЦК СКЈ, Савезна конференција Социјалистичког савеза радног народа Југославије, Веће Савеза синдиката Југославије, Савез удружења бораца народноослободилачког рата Југославије, Конференција Савеза социјалистичке омладине Југославије, Савезно извршно веће и Привредна комора Југославије.

Молим Веће да усвоји овај предлог.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li ko želi reč u vezi s podnetim predlogom?

ИВАН ГИНОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, ја бих предложио једну измену, на основу договора у нашој Републици до кога је накнадно дошло, али изгледа да је тај предлог закаснио или није стигао. Предлажем да на моје место, место Ивана Гиновског, дође друг Цане Цивкаровски, такође делегат у овом Већу, иначе машински инжењер у Рударско-енергетском комбинату Битола.

Молим да Веће прихвати ову измену и да уместо мене буде члан ове Комисије Цивкаровски.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Hvala, druže Ginovski.

Da li se Veće slaže? (*Slaže se*)

Da li još ko želi reč u vezi s tim predlogom?

(*Niko*)

Stavljam na glasanje predlog, ovako izmenjen, kao što je predložio drug Ginovski.

Ko je za ovaj predlog, molim da dignu ruku.

(*Svi*)

Da li je ko protiv? (*Niko*)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (*Niko*)

Konstatujem da je Veće usvojilo predlog za izbor predsednika i članova Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu, koji je podnela Komisija Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.*

Treća tačka dnevnog reda:

Predlog za imenovanje predsednika i članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Izvestilac Komisije je delegat Voja Denković.

Otvaram pretres o predlogu i molim izvestioca Komisije da uzme reč.

ВОЈА ДЕНКОВИЋ, известилац Комисије за избор и именовања:

Друже председнице, другарице и другови делегати, Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања, на данашњој седници, закључила је да Савезном већу Скупштине СФРЈ поднесе предлог за именовање председника и чланова Комисије за избор и опозив делегата у Савезно веће.

Предлаже се да се у Комисију за избор и опозив делегата у Савезно веће именују:

1. За председника Таип Таипи, судија Савезног суда, а за заменика председника Марко Глигоровић, судија Савезног суда;

2. За секретара Мирко Михајловић, самостални саветник у служби Савезног већа Скупштине СФРЈ, а за заменика секретара Боса Ненадић, стручни сарадник у Секретаријату за законодавство Скупштине СФРЈ;

3. За члана Милка Јанковић, судија Савезног суда, а за заменика члана мр Иван Беле, судија Савезног суда;

4. За члана Милан Симчевић, заменик савезног јавног тужиоца, а за заменика члана мр Крсте Чаловски, заменика савезног јавног тужиоца;

5. За члана Трајко Трајковски, заменик савезног друштвеног правобраниоца самоуправљања, а за заменика члана Јован Вујовић, секретар Координационог одбора Председништва Савезне конференције Социјалистичког савеза радног народа Југославије за остваривање кадровске политике у органима и организацијама Федерације и органима друштвено-политичких организација у Федерацији;

6. За члана Димитрије Коларевић, друштвено-политички радник у Већу Савеза синдиката Југославије, а за заменика члана Мирјана Станишић, стручни сарадник у Већу Савеза синдиката Југославије;

7. За члана Момчило Дугалић, члан Савезног одбора Савеза удружења бораца народно-ослободилачког рата Југославије, а за заменика члана Перо Грк, секретар Комисије за политичка и организациона питања Савезног одбора Савеза удружења бораца народноослободилачког рата Југославије;

8. За члана Нада Петровић—Змијановић, секретар Конференције за питања друштвеног положаја жена Југославије, а за заменика члана Маргита Лалић—Терзић, стручно-политички радник у Конференцији за питања друштвеног положаја жена Југославије;

9. За члана Јово Миличић, секретар Комисије за општеномладину одбрану и друштвену самозаштиту Председништва Конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије, а за заменика Василије Пантовић, руководиоца стручно-политичке службе Председништва Конференције Савеза социјалистичке омладине Југославије.

С обзиром да је Законом утврђено да се председник и заменик председника ове Комисије

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 35, od 25.VI 1982.

именују из реда судија Савезног суда, предлог за њихово именовање примењен је на основу предлога опште седнице Савезног суда, која је такође предложила из реда судија тог Суда још једног члана Комисије и његовог заменика.

Предлози за шест чланова Комисије и за њихове заменике припремљени су на основу предлога друштвено-политичких организација у Федерацији, пошто је Законом утврђено да се чланови Комисије и њихови заменици именују, по правилу, из реда чланова изабраних тела друштвено-политичких организација у Федерацији.

Што се тиче остала два члана ове Комисије и њихових заменика, остало се при досадашњем решењу, према коме се један члан и његов заменик именују из реда функционера у Савезном јавном тужилаштву, а други, који би био секретар Комисије и његов заменик — из реда радника у службама Скупштине СФРЈ.

Молим Веће да усвоји овај предлог.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li ko želi da uzme reč u vezi s predlogom?
(Niko)

Stavljam na glasanje predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja o imenovanju predsednika i članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ. *

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda:

Predlog za izbor sudija Saveznog suda

Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja ste dobili. Njen je izvestilac delegat Voja Denković.

Otvaram pretres o predlogu Komisije i molim izvestioca da uzme reč.

ВОЈА ДЕНКОВИЋ, известилац Комисије за избор и именовања:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Комисија Скупштине СФРЈ за избор и именовања, на данашњој седници, закључила је да Савезном већу и Већу република и покрајина Скупштине поднесе предлог за избор судија Савезног суда — да се за судије Савезног суда изаберу: Илија Дурбаба, секретар Одбора Савезног већа Скупштине СФРЈ за правосудје, и Фарух Прешева, судија Врховног суда Косова.

У вези с овим предлогом желим да вас упознам са следећим:

Одлуком о одређивању броја судија Савезног суда одређено је да се, сагласно начелу паритетне заступљености свих република и одговарајуће заступљености аутономних покрајина, у Савезни суд бира, осим председника, и четрнаест судија, чиме се обезбеђује да у саставу председника и судија Савезног суда свака република буде заступљена са по два, а свака аутономна покрајина са по једним функционером. С обзиром да је приликом избора председника и судија Савезног суда 15. маја ове године изабран само један судија из Социјалистичке Републике Хрватске, као и да је смрћу судије Савезног суда Ибрахима Заимија остало упражњено место судије из Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, то се сада већима Скупштине СФРЈ подноси предлог за избор судија Савезног суда из Социјалистичке Републике Хрватске и Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова.

Предлог за избор нових судија Савезног суда из Социјалистичке Републике Хрватске и Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова припремљен је у сарадњи са комисијама Сабора Социјалистичке Републике Хрватске и Скупштине САП Косова за избор и именовања. У прилогу писменог предлога Комисије за овај избор добили сте и основне биографске податке за предложене кандидате.

Молим Веће да усвоји овај предлог.

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 35, od 25.VI 1982.

PREDSEDNIK dr ANTON VRATUŠA:

Da li ko od delegata želi reč povodom tog predloga? *(Niko)*

Stavljam na glasanje predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Ko je *za*, molim da digne ruku. *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? *(Niko)*

Konstatujem da je Veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor sudija Saveznog suda.*

Čestitam drugovima sudijama, kao i ostalim drugovima koji su do sada izabrani za razne funkcije. Naime, čestitam drugovima Iliji Durbabi i Faruhu Preševi na izboru i želim im uspeha u radu na funkciji sudija Saveznog suda.

Molim sada novoizabrane drugove sudije, kao i druga Mirka Rogošića koji je izabran za sudiju Saveznog suda na sednici veća Skupštine SFRJ 16. maja ove godine, da daju svečanu izjavu:

„Izjavljujem da ću se u obavljanju svoje dužnosti držati Ustava SFRJ, zakona i samoupravnih opštih akata, da ću svoju dužnost

obavljati savesno i nepristrasno, da ću se u svom radu zalagati za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i da ću štititi slobode i prava građana i samoupravni položaj radnih ljudi i samoupravnih organizacija i zajednica, te društveni poredak Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije”.

Molim drugove da potpišu izjavu.

Ovim su sve tačke našeg dnevnog reda iscrpene.

Dobio sam pismo od Saveznog izvršnog veća, s molbom da se odgovori na delegatska pitanja koja su postavili drugovi Vančo Nikolovski i Batrić Jovanović daju na narednoj sednici, saglasno članu 329. stav 1. Poslovnika Saveznog veća.

Molim drugove Nikolovskog i Batrića da se izjasne da li prihvataju molbu Saveznog izvršnog veća da se odgovori na njihova delegatska pitanja daju na sledećoj sednici Saveznog veća. *(Prihvataju)*

Time smo iscrpli dnevni red.

Zaključujem sednicu i zahvaljujem na sa-radnji.

(Sednica je završena u 15 časova i 17 minuta)

Sekretariat Skupštine SRS
dokumentacija

* Odluka je objavljena u Službenom listu SFRJ”, br 35 od 25. juna 1982.

SADRŽAJ

I. Pre dnevnog reda:

1. Overavanje zapisnika 1. sednice Saveznog veća (15. i 16. maja 1982. godine)
2. Utvrđivanje dnevnog reda
3. Uvodno izlaganje Milke Planinc, predsednika SIV-a, povodom razmatranja Polaznih osova dugoročnog programa ekonomske stabilizacije
4. Izlaganje Zvoneta Dragana, potpredsednika SIV-a o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1981. i 1982. godini, s prvim ocenama mogućnosti ostvarivanja Plana u 1982. godini
5. Pitanja delegata i odgovori

Govorili:

Vančo Nikolovski (SR Makedonija)
Batrić Jovanović (SR Crna Gora)

II. Dnevni red:

1. Polazne osnove dugoročnog programa ekonomske stabilizacije 26

Govorili:

Vančo Nikolovski (SR Makedonija)
Zvonko Špoljar, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose
Boro Petkovski (SR Makedonija)
Jože Škodlar (SR Slovenija)
Stojan Jaramaz (SR Srbija)
Rado Roter, izvestilac Odbora za budžet Federacije
Boro Temenugov (SR Makedonija)
Dušica Žorić (SAP Kosovo)
Dušan Pekić (SR Hrvatska)
Zora Tomić (SR Slovenija)
Vjekoslav Vidjak (SR Hrvatska)
Nevenka Neralić—Milivojević (SR Hrvatska)

2. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu iz reda delegata u Skupštini SFRJ. 46

Govorili:

Voja Denković, izvestilac Komisije za izbor i imenovanja
Ivan Ginovski (SR Makedonija)

3. Predlog za imenovanje predsednika i članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ	48
---	----

Govorio:

Voja Denković, izvestilac Komisije za izbor i imenovanja

4. Predlog za izbor sudija Saveznog suda	49
--	----

Govorio:

Voja Denković, izvestilac Komisije za izbor i imenovanja

